

Ka'i taa tai to'on mi.
To'on savi nino 3

Leo y escribo en mi lengua.
Mixteco Baja 3

Mixteco • Ñuu savi • Ñu'u savi •
To'on savi • To'on djai

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni
Libro del adulto

DIRECTORIO
Delfina Gómez Álvarez
Secretaría de Educación Pública

Teresa Guadalupe Reyes Sahagún
Directora General del INEA

Créditos de la presente edición

Coordinación general
Cecilia Orozco López

Coordinación académica
Sara Elena Mendoza Ortega
Carmen Díaz González
Francisco Javier García
Elisa Vivas Zúñiga
Luis Alavez Bautista

Autoría
Guillermina Duarte Hernández
Elisa Viva Zúñiga

Adaptación a la lengua mixteco Baja 3
Estrellita Ojeda Velázquez
Cenen Ojeda Velázquez

Asesoría Académica
Natalia Martínez García
Catalina García Pérez

Revisión Técnica
José Iván Quezada López

Dirección gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Calidad y seguimiento editorial
Hugo Fernández Alonso

Revisión editorial
Eliseo Brena Becerril
Hugo Fernández Alonso
Victoria Jacquelin Soto Hernández

Diseño y diagramación
Ricardo Pérez Rovira

Diseño e ilustración de portada
Ricardo Pérez Rovira

Ilustraciones de interiores
Banco digital del INEA

Fotografías de interiores
Banco digital del INEA

Leo y escribo en mi lengua. Mixteco Baja 3. MIBES 3. Libro del adulto. D. R. 2021 ©Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, Alcaldía Cuauhtémoc, Ciudad de México. C. P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autoras, y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin autorización escrita de su legítimo titular de derechos.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9

ISBN *MEyT Indígena Bilingüe con Español como Segunda Lengua*: 970-23-0500-4

ISBN *Leo y escribo en mi lengua.* Mixteco Baja 3. MIBES 3. Libro del adulto: En trámite

Impreso en México

Yu'u nani:

Ñoo yu'u nani:

Ñoo kano no yi'i nani:

Tuti yo'o nani'i ni ñaa vei noa

Noo
kandodjoa

Ña'a nee tuti yo'o 1

Ñaa yo'o kani'a kee ni dja kati'a ni 2

In tu'u ñaa mia kani katia ni 1 3

Chaa ñaa djaku'a ni 1 4

Chaa ñaa djaku'a ni 2 5

Chaa ñaa djaku'a ni 3 6

Ndikoi kande'i ndikia ni kati'ai 7

In tu'u ñaa mia kani katia ni 2 8

Chaa ñaa djaku'a ni 1 9

Chaa ñaa djaku'a ni 2 10

Chaa ñaa djaku'a ni 3 11

Ndikoi kande'i ndikia ni kati'ai 12

Tuti noo chi kodjo'on ndikio kati'a ni 13

Ña'a nee tuti yo'o

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Tuti ñaa yoo ni kava'a ndu'u na kani ini ndu'u saa mii ni, noo tuti yoo na ni'i ni ñòò ni to'on chindeña noo djakua ni ka'i ni xi'in taa ni.

Noo kai ni, dja kanda vaa ka ini ni ndi kia kaa to'on djakua ni, yoo tani nii ini ni ñaa chindeña dja kanda ini ni ndi kia xiin ñoni oo na nduku ni noo iin tuti, katia ni djao ka to'on koo ni sanani, chindeña dja kao chaka nakani ini ni.

Ñaa katia ni noo to'on ka'i ni chindeña dja vii chaka katia ni taa ni ñaa kaan ni kaa ni, dja katia taa ni ni kaxi ni ndika to'on kuu ñaa vaa chindeña ndiyiko djao ñaa xin ñòò ni.

Noo tuti yoo vei uu tu'u ñaa mia kani katia ni, ta in in ñaa yoo nee oni chaa ñaa djaku'a ni, noo iin chaa ñaa djaku'a ni ka'i ni, taa ni to'on, ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni dja vi na koni ni to'o kio dji dji kuu to'on.

Noo kua ni kee ni ñaa vei noo tuti yoo koni ñòò ni ndi ñaa ne'a, ñòò ndani ka'an ndu'u xi'i ni dja na kane nduu ni ñaa.

¡Dja kuu vaa kuu katia ta'a xi'in ka'i ni yoo!

Ñaa yo'o kani'a kee ni dja kati'a ni

Ñaa ni naana yo'o djaa nani vania noo nii va tuti yoo, ñaa ni naana yoo djana'a ñaa kani'a ka ti'a ni kee ni, xi'in choon kani'a kee ni.

Ka'i ni

Io in tei'in kania ka'i ni. Ñaa ni naana yo'o ka'an ñaa kania vaa kande ni ñaa ni naana xi'in to'on dja vi kaxi ni ndei tei mia ndusa kania ka'i ni to'on.

Nakani ini ni ndikia ka'an to'on. Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'i ni kee ni tata na koni ini ni, ndeku to'on nee tuti yo'o, taa kio ndee ni oo ka'i ni djao xia to'on vei no tuti.

Ka'i ni to'on. Ñaa ni naana yo'o konia ka'a ñaa kania ka'i kue kue ni. Kaa naa ni ñaa koo ku djao nia ka'i ni to'on iin to'o ni ndee; dja kandaa ini ni ndikia ka'an, kakani xi'in na djanaa nooni kua ni ndee na ka'i ni na noo nii, dja ta kua too mii ni ka'i nia, ndikoo ni ka'i ni ndi kio xiin ñoo va mii ni.

Ndusa ini ni ñaa ndaya'i chaka noo to'on. Ñaa ni naana ka'an xi'in ni ndusa ini dja na koni ini ni to'on ndayai chaka noo ñaa ni ka'i ni.

Kio kandodjo ña'an noo to'on. Ñaa ni naana yoo ka'an xi'in dja na koni ni ndi kio kaa ndodjo noo kandodjoa xi'in ndi kia ni ta'a na iin tei to'on.

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on kuali

Ñaa mino kee ni ka'i ni to'on xi'in to'on kuali dja vii koo tachi ni, ñuchi ka'i ni, dja kanda ini ni ndi ñaa koni naa ni kava'a to'on yo'o.

Ñuchi tani ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on, kee choon ni noo oni tachi yu'u. Ñaa yo'o chindeña dja kanda ini ni ñaa ka'i ni iin to'on kuva kua ñaa ka'an, ndi kio iio tachi yu'u mii ni noo ka'i ni.

2. ¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Noo tein yo'o naani'i ni djao ka ñaa saa ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on dja kanda chaka ini ni sa'à ñaa ka'i ni.

3. Ñaa ka'an ndu'u xi'i ni dja ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

Dja kee nduu ni ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on ka'an du'u xi'i ni ñaa:

- Ka'i kaya ni to'on.
- Ka'an ni ndi kia koni kaa ra naa ni kava'a to'on yo'o.
- Kee ni ñaa ka'i ñuchi ni djavi ka'i ni noo djao kaa na.
- Ta kua ni dja ndi'i ni, ndikoni kaa ndee ni ndi kio ni kai ni dja na kani ini saa: tachi yu'u, to'o kio kao oo kue ni ka'i ni djavi ndi tuti ndi'i ni dja ka'an ni ndi kio kee ni dja vii ka'i ni.

Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'in ni ñaa kee ni kuu ka'i ni noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni.

Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'i ni na nduku ni noo Tuti kano noo tanda to'on to'on kania ka'i ni djavi kee ni ñaa ka'an noo tuti yo'o.

Taa ni

Io in tei'in kania taa ni. Ñaa ni naana yo'o ka'an ñaa kania kandee ni ñaa ni naana xi'in to'on dja ka'an ni ndei tei kania mia ndusa taa ni to'on.

Kio kandodjo ña'an noo to'on. Ñaa ni naana yo'o ka'an ñaa na kooni ni tei to'on, noo kanoa noo kandodjoa xi'in ñaa ni taa na iin iin tei to'on.

Nakani ini ni ndikio kania taa ni to'on. Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'in ni ñaa nakani ini ni ndi'i ni ñaa kania taa ni noo tuti ni: noo ndei yoo taa ni tutu, ndi kia ka'an ni xi'in nata ndiko dja koo yiko ña'a na kani ini ni noo to'on taa ni. Ndi'i ni ñaa yo'o na kodjo yiko noo tuti to'o kio koni ñaa xi'in ñoo ni ka'an.

Taa kania taa ni to'on. Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'in ni ndei kania taa ni, ñaa sani kando vaa noo nakani ini ni ndikio kania taa ni to'on ta xiñoni ka'an ni no tuti.

Ndiko kande'e ni xi'in nduva ni to'on. Ñaa ni naana yo'o dja ndusa ini ña ni ñaa na ndi'i tuti taa ni, kania ndiko ni kande'e ni to'o kio ni taa ni noo tuti: ka nde'e ni aa ni taa ni ndi'i ni ñaa ni nakani ini ni noo nakani ini ni ndikio kania taa ni to'on, aa ni taa ni ndi'i ñaa ka'an ni koni ni, oo kania nduu vaani to'on ni tani.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Ka'i ni to'on dja na koni ni iin to'on noa

- Ka'i ni iin to'on, noo kua ni kasaa ni na chindeña na djanaa noo ni, na koni ni iin to'on ñaa kaku ñaa djakua ni.
- Ka'i ni djao ñaa saà ndi kio kandodjo ña'an noo to'on kania djakua ni dja chindeña kanda chaka ini ni to'on mi ni xi'in to'o kio kania taa nia, ñoò ka'i ni noo kaa ¿Aa ni sa'a na'a ni...?

2. Kanda ini ni iin to'on

- Na nduku ni ndei kee choon djao ñaa to'on noo ku'ani ñaa djakua ni.
- Kee ni ku'ani ñaa djakua ni dja katia va chaka ni ñaa djakua ni.

3. Kee ni ñaa vei noo to'on noo djao ka to'on

- Kee choon ni to'on ñaa djakua ni noo taa ni noon ni ñaa kee ni.

Djakita ni to'on dja kande'e ni ñaa koo ino kuu ñaa

Djakita ni to'on dja kande'e ni ñaa koo ino kuu ñaa.

Ñaa ni naana yo'o ka'an xi'in ni ñaa kania djakua tuku ni kio kandodjo ña'an noo to'on dja kaa nde'e ni ñaa koo ino tao kuña djii va kaa ndodjo yikoa taa djii va ku to'on oa. Ñaa ni katia ni yo'o, chindeña dja taa vaa ni iin to'on dja kuu tani kanda ini ni ndikua nani'i ni no ñaa yo'o.

In tu'u ñaa mia kani katia ni

1

Na yuu kuali xi'in na yuu yaata:

- ☼ Kee ni ñaa kande'e ni xi'in ka'i ni lu'u dja kanda ini ni sa'a ndikia kaa to'on.
- ☼ Na ni'i ni noo ka'i ni ñaa ndayai chaka no to'on.
- ☼ Kasaa ni kee ni ñaa ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on.
- ☼ Na ni'i ni ndei tei kee choon ñaa noo to'on.
- ☼ Kee ni ndii ñaa yo'o noo kuani taa ni: nakani ini nde kee ni iin ña'a, taa ni dja nduu va'a ni iin to'on.
- ☼ Nani'i ni ndiki'io taa na to'on.

Chaa ñaa djaku'a ni 1

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Kande'e ni ñaa ni naana dja na koni ni to'on saa ndikia ka'an tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.
- Ka'i ni tan a ni'i ni to'on saa ndi kia ka'an noo tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.
- Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on ka'an naa ni kava'a to'on yo'o.
- Ni djavi, ndiko kande'e ni xi'in nduva ni to'on, vei noo tuti noo kandodjo yiko kuu.
- Kanda ini ni kio kandodjo ñaa noo tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai xi'in tuti noo kandodjo yiko kuu.
- Na koni ni ndei choon chookuna tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai xi'in tuti noo kandodjo yiko kuu.
- Na ni'i ni *letra* taa to'on miia.

Kande'e va'a ni ña'a ni nana dja ka'i ni naa kaa naa yuu.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

- ¿Ndi nani to'on nda'a noo yito?
- ¿Ndei kuu dja xia ni xini ni to'on kaa djo?
- ¿Na'a ndiku ñaa ka'an to'on ni xini ni yo'o?

Nanduku ni tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai noo ñaa yo'o, kande'e ni ñaa ni naana noa ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni taa ni ndi'i ni ka'i ni ndikia ndatoon ñaa.

¿Ndi kia djanaa ñaa ni naana noo tuti noo
ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai?
¿To'on ndikia ka'an ñaa sa'a noo tuti noo ni
taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai?
¿Ndikuu to'on naa nii ni noa?

**Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni tuti noo ni
taa na xi'in ni nataona saa in ñaa
ndayai.**

**Ka'i ni tuti noo ni taa na xi'in ni
nataona saa in ñaa ndayai taa
djakiin taa ni to'on kaa va'a xi'in iin ka to'on, to'o
kio kaa ñaa vei noo tuti yo'o.**

Ndi ka mii vaa na yuu kuu
tii kue xiiko taa:

Ndi ka mii vaa na yuu kuu
tii kue xiiko ñaa kee dja
ndo'o na kuu:

Djao kue yo'o kuu:

*Sífilis
Gonorrea
VIH/SIDA*

Taa kidji na xi'in na yuu
ta koo io dada na xi'in
mii na.

Noòn ni kiri kuali djeé koo
kuu konio xi'in nduchi noo
yoo ne'e kue yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Nanduku ni ñaa noo tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai ta taa ni ñaa ndatoo noó ni.

Taa ni iin to'o kio dja ya'a na kue xiko ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.

Taa ni 2 to'o kio kuu kee na dja koo tiin ñaa ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.

Taa ni ndikia ndo'on naa yuu ta ni tiin ñaa iin kue xiiko ni kee iin kiri vichi lee chií ko ku konio djio oni xi'in nduchi noo yoo (VIH) kee djaa ndo'on na SIDA.

Taa ni ñaa saa dja nani sa'a tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai.

¿Ndi kuù ñaa kua?

¿Sa'a ndei kia ka'a?

¿Ndi kio kandodjo to'o noo tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai?

Noo nono yo'o na taoni ñaa tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai saa ni xii ni nì.

Aa ndusaa ini ni...

Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai kuu iin to'on xi'in ñaa ni naana xi'in ñaa ni ta'an na dja kanda ini ni iin ñaa ndayai oo kanda chaka ini ni sa'a iin ñaa saa na'a va ni.

Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai:

- Ka'a nii ñaa na'a nii sa'a iin ña'a.
- Io iin kuu ñaa.
- Ka'a sa'a kua ña'a dja vii ka'a ñaa.
- Ña nii nana noo ñaa xi'io ñaa to'o va'a kaa tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai.
- Dji dji na'ano ñaa xii dji dji *letra* dja va'a kaa na'a ñaa.
- Naa yoo kuu mi na dasa na to'o.
- Ka'a ñaa noo kuu kona nato'o na naa konina kana'a chaka na.

Ka'ai ni to'on yo'o dja ka'a nii taa kua ñaa nda oo ñaa to'oo.

To'on	Ñaa nda	Ñaa to'oo
Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai koo ña'a ni naana noo ña.		
Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai kechoo ña dji dji kio taa naa.		
Ñaa ni naana noo ña ka'a ñaa sa'a iin ña'a.		
Sa'a kua nda va ña'a ka'a ñaa.		
Io kuu ña.		

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Taa nii kuu ta'ai tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai, noo ka'a ñaa sa'a iin ña'a.

Kuu ñaa tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai

To'o ka'a ñaa sa'a iin ña'a ndayai

Ña'a nii nana noo ñaa

Noo ko'o na nato'o na.

Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai
ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.

Ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko

¡Ndi nda mii va na yuu kuu ndo'o kue xiiko!

Ñaa kuu in its

Kua kue xiiko kuu tiina taa kidji ni xi'in ika na yuu ndoo kee xiiko.

Its ka vaa ñaa kee noo ni kiri vichi lee chii koo ku konio djo oni xi'in nduchi noyoo

- **Ichi kana yu'u.**
- **Ti yuku lee kual nee kue xiikoo idji nduu na.**
- **Virus papiloma umano (vpi).** Naa dejee nda'o kue kaa dja kuu kee ña kanser noo djiko noo tata na ña'aa, toko, vulva, dj'ndi, tidja oo djiko.
- **Virus papiloma umano (vpi).** Kua in kue xiiko nikava 100 kiri vichi lee chii koo ku konio djo oni xi'in nduchi noyoo. Djoo kiri vichi lee chii kuu kavari kanser dja xia ñiyo.
- **VIH/SIDA VIH.** Ku in kue xiiko ni kava sida, ndoo na kue yo'o ta kidji na ika na yuu ndoo kue yo'o, ta ndeña nii, ta kee choon nduna ilo, xi'in na kaki djee na xi'in ta djachichi na ta lee. Kue xiiko dja kua ndeeyo chindeña dja o kuyo, saa ñaa ndani io ndoo io ndoona kue xiiko djee xixi too kanser.

Ndi kio tiina

Kue xiiko yaa in naa yuu na ika na ta kidji ni xi'in ika na yuu ndoo kue. Djee xixi kava vei kue ta kua na yu kidji ni xi'in ni ta ko io dada ni xi'i mii ni.

Ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko chakana

Sifilis: Ku'ue xia in kitivichi lee pa'a djidji xia nii. Xio ñaa noo na taa xi'i noo na ña'a. Kilo lee ñaa na xi'ña kuu kana in nd'i lo'o noo tata na dja koo u'u ñaa xi'i ndutava. Dja na koo sa'ana xia noo tata, dja kana noo nda'a na xii sa'a na.

Gonorrhea: Xi'io ñaa noo na taa xi'i noo ña'a, na taa kuu ka'oo taa tata ra. Taa koo kee tata ñaa dja drankuu nei djoo xia nii na, xi'i noo ña'a, kuu nei tii na dja taa u'u ñaa. Djoo nde kana nduta noo tata naa ña'a dja kuu ra k'io kuua oo kuui dja.

Trikomoniasis: Naa xio ñaa dja, naa ña'a dja kana nduta noo tata na kuu kuua oo kuui kuni sa'a xi'i nei ñaa, ñani ta u'u na naa xii na, naa xio ñaa noo taa, kuu koo taan ñaa ndo'o ra, dja koo konito kaa ñaa koo ku'u ra, ñani kii kiora noo ñaa dj'i ra. Djoo ndee kuu nei noo tata ra dja u'u naa tata ra.

Nde kee na dja koo kio ñaa

- Kecha na preservativo oo kondon.
- Naa kande'e na noo tata na naa ka'a na nii ki'i ñaa kue.
- Koo kio taa na ña'a chichi na (taaya, dja'o maa, rastiyo, sepiyo nda yu'u).
- Nakata na noo tata na.
- Ka'o na noo naa kee tata taa u'u nii na.

Ñaa ndo'o in is koo kuu ta ñaa kioka'a noo. Kat'i'a kanda ni mii ni dja kani ni mii ni.

Taa kani ni kana'a chaka ni dja ka'ai ni noo tuti ka'a sa'a
"Educación para la Vida y el Trabajo" nii taa naa INEA.

Kuu ta'ani ka'i nii ñaa na internet: <http://www.conevyt.org.mx/cursos/folleto.php>

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on dja ka'a nii nakia nii ka'an taa nii taa noo tuti yo'o.

Naa kai tadji to'o mii niidja ka'a nii ñaa nii kanda ini nii.

Ñani

Taa io va'a ini animaon
dja daya'aon ñaa noo naa yuu konion,
dja na'a noo naa kadji ini naa,
dja naa kati'ia naa ñaa:
djavi kanda ini naa ñaa koni ñaa na.

Naa ni kava'a to'on yo'o: Celia Méndez Guillermo

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndikia aa ni kee kuachi noo ni ta ni kai?

¿Ndi kio ni ndoni ta ni kai ni toon?

Ndatoo ni djaoka na yuu, ¿ndikia ni nakani ini na ta ni seidjoo na ni kai?

¿Ndikia ni kanda ini ni kaa toon?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Taa koo aa kasaa ni kai ni uchi, mia ndusa kania nakani ini ni ndikia kaan naa ni kavaa toon yoo koni na, djavi vaa kanda ini ni ndikia ni taan no toon uchi.

3. Ka'i ni to'on 17, “Kiri tuxi mayo xii tii kua”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Kee ni too kio kaan aa vei yoo dja kai ni:

- Ka'i kaya ni to'on ta kanda ini ni too ndoo na yuu kaa tuti saa.
- Vii kani to'on dja ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni.
- Dja vii na katai ñaa ka'i ni, kandati kaya ni ta vei in koma, in *punto, punto suspensivo* xi'in *guion*.
- Tai kaa ni ta kua ni ndatoo ni, ta kua ni kaa vaa ni saa in ñaa xi'in taa kua ni kaa ni ña kadji ini.
- Kanaa vaa nii kuu ñaa ka'i ni, noo kandodjoa xi'in na ni kava xi'in naa ni ta'an to'on savi. Ñaa yo'o kuu ña ndayai ka'an ni ta kuani kasaa ka'i ni.

Ka'i ni ñaa ka'a na yuu.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Naa yuu ni xlo to aa ni kee choon na

Kuu naa	Ñaa kee choon
1. Juana Ernandes Martines	2 pala
2. Jose Lopes Juares	2 piko
3. Pedro Gonsales Sanches	1 karretiun
4. Maria Lopes Juares	

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndei tei kee choon toon yoo?

¿Ndei choon vaa toon yoo?

¿Ndi nani toon taa taa taana ña'a?

Ka'i ni tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon na.

Tuti noo kandodjo yiko kuu na yuu

1. Jose Ortis Domingues
2. Marivel Hidalgo Morales
3. Jose Ivan Quesada Lopes
4. Catalina Garsia Peres
5. Maria Ramires Gonsales

Tuti noo kandodjo yiko kuu aa koo na kuina

2 kilo djita

1 kilo sanaoria

1 kilo koño tiño

2 kaja galleta

1 cuarto ya'a

Djao kilo tinana kua

1 djini ti komi

1 tuu de kolando

Tuti noo kandodjo yiko kuu aa kee choon

1 eskalelera

3 pala

3 piko

1 karretiya

1 kuveta

1 martiyo

Pinsa sanda lambre

1 sierra sanda yito

1 metro chikio

2 voti kaa

1 sierra sanda kaa

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ndi kio kandodjo toon noo tuti noo kandodjo yiko kuu?

¿Ndei ku toon kuu kandodjo noo tuti noo kandodjo yiko kuu?

¿Ndei choon kava tuti noo kandodjo yiko kuu kaa ni?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Iin **tuti noo kandodjo yiko kuu** ni taan na yiko kuu djao aa xioon kuina oo kee choon na.

Noo iin tuti noo kandodjo yiko kuu dja kani va taan na:

- Ndi ni toon xin ño'o.
- Kasaa na taan chi nino djasa noo na kuna.

Tuti noo kandodjo yiko kuu, ndikio dji choon na kakua: kuu kanea djao ka aandidja kakua, kaa ndodjo yikoa, kaan ndei kuu kia viti, kanda kuundei vei a, firmana yuu kee choon, xiin djao ka aa.

Tuti noo kandodjo yiko kuu koo yikoa ndikio kania koa dja kee choon na, too, tuti noo kandodjo yiko kuu na yuu kuu kandodjo yikoaton kio kasa ta djakua, oo toon kio ni tao xii no aa djakua xi.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ndi kia nee iin tuti noo kandodjo yiko kuu?

Taa ni iin tuti noo kandodjo yiko kuu too kio nda djao aa ni taana yoo.

**Ñaa koo na
kuina**

**Dja kanda ini
na ndei yoo
kana na**

**Noo kandodjo
yai aa**

¿Ndika tuti noo kandodjo yiko kuu kava ni?

¿Ndikuaa kania kandodjo noa?

Taa ni tuti noo kandodjo yiko kuu.

Ndiko ni kandee ni tuti noo kandodjo yiko kuu.

Kandee ni aa:

- Aa kandodjo ndii toon kani
- Aa kandodjo yiko aa noa
- Aa sa ndii aa kania ka ndodjo
- Aa ni taa ni kuu na yuu, ɔaa ni kee choon ni mayuskula?

Ndu vaa ni tuti noo kandodjo yiko kuu noo tuti ni ta ndaa aa komani noa.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Ka'i ni to'on yo'o.

kuika	yaa	koo
ño	yoo	yuu
pein	kuari	noni
lao	ita	viko
djidji	tikoo	ve'e
cheli	sa'a	ma'a
xoo	ndigue'i	ndiki
	mvelo	

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Taan ni *letra* toon savi taa oo ndiko ni taa ni mimi *letra*.

¿Ndidja *letra* nee toon savi?

¿Ndi nda vokal nee toon savi?

Ka'i ni to'on.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Toon savi kuu iin tuu *letra* io yiko dja kee choon na taan toon, toon savi kuu iin too kio taan na toon, **koo kua ndii toon tachi yuu na kaan.**

Toon savi kuu iin aa kee choon na dja taan aa koni na. Saa ñoo ndani toon savi, kua **toon taa oon va na**, djachi xiin oo va djao ka aa dja taan: too aa yookanda ini na ndikia koni kaa toon kaa na taan, toon kee choon na, ndikio kania kee yiko toon, puntuacin, tein djao ka aa.

Too aa yoo, na kava vee kee choon na *pala*, semento, oti, *kalidra*, takui, dja kava nanao.

Toon savi sandodjo yiko: a, ch, d, e, nd, i, j, k, l, m, n, ñ, mp, o, r, s, t, u, v, x, y, '

Djio tani toon savi na djaon djao vokal na djao toon, saa oo ndani kania taa vaa na, ñaa yoo:

- Vokal simple: a, e, i, o, u
- Vokal alargada: aa, ee, ii, oo, uu
- Vokal nasalisada: an, en, in, on, un
- Vokal reartikulada: a'a, e'e, i'i, o'o, u'u
- Vokal reartikulada nasal: a'an, e'en, i'in, o'on, u'un

2. Dja xino ni toon xiin letra to'on savi.

m__aa	djin__	ndi__i	chit__	nd__gue'i
ko__o	ta__i'inda	ve'__	k__a'a	yu'__
viix__	s__ta	pei__	ño'__	ma__i

Dja xino ni toon xiin letra komani.

Saí__ iin sa__o __ii iin ndigu__i. Noí__ako kart__ __i iin
__uu ni sa ndigue__, dj__ ni nda__oó ri:

—¿__ikia io katuo, sako?

D__a __ika sako:

—Yo'o iin chituí yu yo__o, __ __i na dja yai__a na__a ña
yuu.

3. Dja xino ni toon savi.

a			e
	m		
mp			
y			

Taan ni to'on tii ñaa ni naana.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

Tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai
ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko.

Ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko

¡Ndi nda mii va na yuu kuu nda'o kue xiiko!

Ñaa kuu in its

Kua kue xiiko kuu tiiña taa kidji ni xi'in ika na yuu ndoo kee xiiko.

Its ka vaa ñaa kee noo ni kiri vichi lee chi koo ku konio djio oni xi'in nduchi noyoo

- **Ichi kana yu'u.**
- **Ti yuku lee kuali nee kue xiikoo idji nduu na.**
- **Virus papiloma umano (VPH).** Naa dejee nda'o kue kaa dja kuu kee ña kanser noo djiko noo tataa na ña'aa, toko, vulva, dji'ndi, tidja oo djika.
- **Virus papiloma umano (VPH).** Kua in kue xiiko nikava 100 kiri vichi lee chi koo ku konio djio oni xi'in nduchi noyoo. Djao kiri vichi lee chi kuu kavari kanser djao xia ñiiyo.
- **VIH/SIDA VIH.** ku in kue xiiko ni kava SIDA, ndoo na kue yo'o ta kidji na ika na yuu ndoo kue yo'o, ta ndeña nii, ta kee choon ndung iio, xi'in no kaki djee na xi'in ta djachichi na ta lee. Kue xiiko dja kuaa ndeeyo chindeña dja o kuyo, saa ñoo ndani io ndao io ndoona kue xiiko djee xixi too kanser.

Ndi kio tiiña

Kue xiiko yaa in naa yuu no ika na ta kidji ni xi'in ika na yuu ndoo kue. Djee xixi kava vei kue ta kua na yu kidji ni xi'in ni ta ko io dada ni xi'i mii ni.

Taa koni ni kana'a chaka ni dja ka'ai ni noo tuti ka'a
"Educación para la Vida y el Trabajo" nii taa naa
Kuu ta'ani ka'i nii ñaa na internet: <http://www.conevyt.org.mx/c>

Ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko ñaa yo'o nda'o chakana

Sífilis: Ku'ue xia iin kitivichi lee pa'a djidji xia nii. Xio ñaa noo na taa xi'i noo na ña'a. Ki'io kee ñaa na xi'ioña kuu kana iin nd'i lo'o noo tata na dja koo u'u ñaa xi'i ndutava. Dja na koo sa'ana xia noo tata, dja kana noo nda'a na xii sa'a na.

Gonorrhea: Xi'io ñaa noo na taa xi'i ñaa ña'a. na taa kuu ka'ao taa tata ra. Taa koo kee tata ñaa dja dnankuu nei djao xia nii na. xi'i ñaa ña'a, kuu nei tii na dja taa u'u ñaa. Djao nde kana nduta noo tata ñaa ña'a dja kuu ra

Trikomoniasis: Naa nduta noo tata na ñaa, ñani ta u'u na kuu koo taan ñaa koo ku'u ra, ñani kuu nei noo tata na

Nde kee na d

- Kecho na prese
- Naa kande'e ñaa kue.
- Koo kio too na rastrriyo, sepiyo
- Nakata na no
- Ko'o na noo n

Ñaa nda'o iin mii kanda ni mii ni

Tuti noo kandodjo yiko kuu na yuu

1. Jose Ortis Domingues

2. Marivel Hidalgo Morales

3. Jose Ivan Quesada Lopes

4. Catalina Garsia Peres

5. Maria Ramires Gonsales

Tuti noo kandodjo yiko kuu aa
koo na kuina

2 kilo djita

1 kilo sanaoria

1 kilo koño tiño

2 kaja galleta

1 cuarto ya'a

Djao kilo tinana kua

1 djini ti komi

1 tuu de kolando

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndei to'on kia?

¿Ndei nadjaon iin iin to'on?

¿Nde choon kuu yoo iin iin to'on yo'o?

Chaa ñaa djaku'a ni 2

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Ka'ai nii djao xia tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na na yuu dja oo ku'u na dja kana'a nii ndikia kuu ka'a ñaa.
- Ka'ai nii dja nanduku ni to'o noo tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na na yuu dja oo ku'u na.
- Ka'ai nii to'on xii tachi ndee nii dja ka'a va'a niia.
- Taa ni, kande'e va'a nii xii xii nduva'a nii in ñaa ni kaa *radio*.
- Kana'a nii ki'io kania koo tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na na yuu dja oo ku'u na xi'i ñaa ni kaa *radio*.
- Kana'a nii ndee choon chikuu nii tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na na yuu dja oo ku'u na xi'i ñaa ni kaa *radio*.
- Kaa ndaa ini nii noo kee choo: **a, e, i, o, u/an, en, in, on, un** noo taa naa to'o.

Ka'i ni ñaa ka'a na yuu.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kaa tuti xika taa yuu noo ve'e tata?
¿Nde choo chokuu na tuti yo'o?
¿Naa kuu ña ni'i naa xi'i tuti yo'o?

**Nanduku iin tuti na nee dja kona ketata na ta
ku'u na , kai'i dja ka'a sa'a ñaa naa to'oo naa.**

¿Ndi kaa ve'e ni kava'a tuti yo'o?

¿Nakuu ñaa ka'a tai'i *Dato titular*?

¿Nakuu ñaa ka'a tai'i *Relasion venefisiario*?

**Dja na'a nii noo ka'a tuti na nee dja kona ketata na ta
ku'u na.**

**Ka'ai dja na'a nii noo ka'a tuti na nee dja kona
ketata na ta ku'u na dja nanduku ñaa ka'a yo'o.**

Ndi kaa kuu ni kava'a ña:

Kuu io ya'i ña:

Kuu xi'i apeyido *titular*:

Kuu naa venefisario:

¿Nde kia xi'io nde tuti noo io kuu na dja ni'i naa iin ña'a?

**Ka'ai vii noo to'o ka'a noo ta'ai tuti no ka'a noo vei
Kuu na venefisiario dja ka'a no xicana.**

¿Ndekia koni kaa CECASOEH?

¿Ndekio ndayai to'o vei noo tuti CECASOEH?

¿Nde kee naa dja nandu'u tuku na *Seguro Popular*, no na ve'e no
kena ki'io no kontrivutivo?

Ka'ai ni dji dji ta'ai tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na.

Logotipo: Ña'a nii nana djaa kuu ña'a ta'ai tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na.

Folio: Ki'io ka'ai na iin in ta'ai tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na.

Kuu nii taa naa: Kuu nii kava'a na ña xi'i nii taa na ta'ai tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na nii kava'a naa yuu kuu kava'a.

Noo nakiña na: Noo tau na tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na xi'i noo naki'i na tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na.

Estado: Ñoo kano noo ni kaki na yuu naki'i tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na.

Tei to'on kio nda yai ñaa: Ki'io kuu nai'i tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na xi'i kio kuu kecho ña.

Ve'e tata: Ve'e noo sa'a na yuu ku'u kee tata na.

Dato titular: Ñaa kaa na'a na noo na yuu ni'i ta'ai tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na: kuu, apeyido, CURP xi'i noo kuu ve'e na.

Noo vei kuu naa ni'i ña: Ñaa kaa na'a na noo dje'e na, ñaa dji'i na oo nana na ni'i na dja kuu kee tata na no dji *titular*.

Ñaa kaa na'a na noo lu'u: Ñaa mia ndusa kaa na'a na noo *titular*.

Firma konformidad: Firma oo kuu xi'i apeyido *titular*.

Nanduku noo tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na dja nakadji xi'i iin tikata ta'ai kaa ña yo'o.

1. *Dato titular*
2. Ve'e tata
3. Ñaa kee na dja ni'i na tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na
4. Kuu naa ni'i ña

Ka'i ni to'on.

Aa ndusaa ini ni...

Tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na noo *Seguro Popular* kuu iin tuti kee choo na titular xi'i na ve'e na, na kee tata na, ni'i na tata xi'i ku'u oon na ve'e tata, ve'e tata na'ano xi'i ve'e tata lo'o, ñaa yo'o kee naa kio ka'a *Catálogo Universal de Servicios de Salud (CAUSES)* ñaa kee tata 275 ku'ue. Tuti yo'o naki'io gobierno *Estado* xi'i Sekretaria *Salud*, noo *Seguro Popular Estado*.

Ta'ai na ya'ai chaca ña kuu:

- *Folio*
- *Estado*
- Ve'e tata
- *Dato titular*
- Noo vei kuu naa ni'i ña
- Ñaa kee na dja ni'i na tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na
- *Firma titular*

Taa kuu ta'a tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na noo vei ñaa kaa na'a yo'o.

Folio	Estado	Ve'e tata
Dato titular	Ñaa kee na dja ni'i na tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na	Noo vei kuu na ni'i ña
	Firma titular	

Tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na

Tei to'on kio nda yai ñaa: Kuu nii taa na:
Ve'e tata: Ve'e tata ñoo Ni Xia Noo nakiña na:
Folia: Estado:

Dato titular		Ndi kio nii na noo kee choon na dja kuu kuna	
Kuu:		Ndi kio nii na noo kee choon na	
CURP:			
Noo kuu ve'e na:			

Kio kee na xi'in na:	
Koo chii yai na	Chii yai na

Noo vei kuu naa ni'i ña				
Folio tuti mii na koon kee tata	Kuu	Ña'a oo taa kuna	Kuu nii kaki na	Ta'a na kuenda
				Mii na
				Yi
				Ñaa dji'i

Tuti na nee kuu na yo'o dja kuu ko'o na kee tata na taa ndo'ona kue vei noo to'on no vei ndi'i kue kee tatana xi'in no ño'o vaa dji'o taa ndaa kana ni konia kee choon na.

- Nakiona noo mii na tuti noo kaà ndikua kani nina xi'in ñaa kee kania kee mii na mia ndusa.
- Tei to'on kio nda yai ñaa ni kaà CECASOEH (sedula de características socioeconómicas del ogar) kuu ñaa oni kula ta ni di'i _____ dji'ndi'i, dja naa ndu'u tuku na dja kee na iin kaa CECASOEH (sedula de características socioeconómicas del ogar).
- Tei to'on kio nda yai ñaa ni kaà CECASOEH (sedula de características socioeconómicas del ogar), naa ve'e kio kee na xi'in na koo chii yai na ni'i ñaa naa taa tuku mii oon va kuu noo kuia dja, naa ve'e kio kee na xi'i na chii yai na kania chiyai naa dja ni'ina ña'a, dja naa ñaa naa taa tuku mii oon va kuu noo kuia.
- Nda kuu mio nadjaon noo Tuti na nee kuu na yo'o dja kuu ko'o na kee tata na taa ndo'ona kue vei noo, dja ko'o nii noo nakina ña noo _____

"Naa ndaa ndidja na yuu dja oo ku'u na kuu ña'a ndi'i va na ñoo, koo kuta ña'a nii iin taa nee choon. Koo kani tania kee choon ña djaoo kaa tei niin na choon kane na".

Naa kuu ka'a sa'a ndi'i naa ve'e ñaa ni ni'i va'a na ña'a xi'in Articulo 77 Vis 4, Fraksion I, II, III de la Ley General de Salud

Firma conformidad xi'in noo ka'a ñaa ni na kii na.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa dja ka'a ndekia ni koni taa ni taa ka'a ra.

Ka'a na dja keen a mia ndusa:

- a) Kuin voleto.
- ch) Ko'o, dja kanda inio.

Taa kuu kee na:

- d) Ko'o, dja kanda inio.
- e) Kuin voleto.

¿Nakia kanda ino ñaa ni koni ka'a no vei to'on vei a) xii to'on vei ch)?

¿Naa ka'i tukuo ni to'on vei sata ka ki'io ni ka'i ni, aa iin noo ka'a ña?

¿Ndivari kania ka'ai va'a naa xii tachi to'o yo'o?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

No nidika mio to'o kania ka'a vana o ki'io ka'a na ooka'ai iin tuti, chií xia yo'o kuu kanda ini ndikia ndo'o na xi'i ndikia koni na ni taa ña.

Ki'io ka'a ni na ka'ai ni dja kuu kanda ini na sei djo ñaa ka dja kaa na'a na no ka'a iin iin naa yuu, xia oo na oon ni tana ña.

Ñuchi ka'i ni to'on.

Ka'an du'u xi'i ni a kuu ka'ai tadji ni tuti yo djata ni ndi'idja kuu ka'a nii nakia ni kanda ini ni.

Konfusio nii ka'a ra:

Ka'a ni ñaa na'a ni. Koo kee nii ñaa na'a ni ñaa koo na'a ni, ñaa kaa kuu ñaa na'a ndisa.

Naa nani'i ta'a ni xi'i iin na yuu va'a ini, kania kecho ni dja kee ni kio kee na. Noo iin na yuu ko va'a dja nato'o ni mini a keni kio kena ka.

Naa ka'a ni xi'i ñani ni kania kee ni ndi'i dja ña'a ka'a ni.

Kai tuku ni to'o yo'o kio ka'a na.

- To'o mii no: kio iin ñaa kuu kee ni.
- To'o kuu uu:
 - Ñaa mi noo kuu ña kee na mia ndusa.
 - Ña kuu uu kuu kio iin ñaa kuu kee na.
- To'o kuu oni: kuu kio iin ñaa kuu kee na.
 - Ndukoi nakani ini ñaa nii ka'i ni.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

- ¿Naa kuu ñaa koni ka'a taa ni taa ña ni kuu ka'a ni?
- ¿Naa kanda va'a ini ni sa'a ña nii ka'ai ni?
- ¿Naa nii kanda ini ni ki'io dji dji nii ka'a taa ni taa ña?

3. Ka'i ni to'on 39, “In tiyoó xi'in ii tiyoko”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Kee ni too kio kaan aa vei yoo dja kai ni:

- Ka'i kaya ni to'on ta kanda ini ni too ndoo na yuu kaa tuti saa.
- Vii kani to'on dja ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni.
- Dja vii na katai ñaa ka'i ni, kandati kaya ni ta vei in koma, in *punto, punto suspensivo xi'in guion*.
- Tai kaa ni ta kua ni ndatoo ni, ta kua ni kaa vaa ni saa in ñaa xi'in taa kua ni kaa ni ña kadji ini.
- Kanaa vaa nii kuu ñaa ka'i ni, noo kandodjoa xi'in na ni kava xi'in naa ni ta'an to'on savi. Ñaa yo'o kuu ña ndayai ka'an ni ta kuani kasaa ka'i ni.

Ka'i ni ñaa ka'a na yuu.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Nde kaa to'o kania taa naa yuu ka?

¿Nde choon va'a to'on yo'o?

¿Naa nii taa ni to'o yo'o?, ¿nde oon sakua ña?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Iin ñaa ni kaa *radio* kuu ñaa ni tana dja ka'ai na xi'i tachi ndaki. Ñaa ka'a iin estasion *radio* dja kuei djo kua naa yuu.

Ki'io kavana kuu:

- Lo'o ña dja vii ka'a ñaa
- Ku'ua naa yuu kuei djo ña

Io komi noo ñaa ni kaa *radio*.

- Personal
- Munisipal
- Komunal
- Institusional

Ñaa nayai chaka noo ñaa taa na ko'o no *radio* kuu ña kueido'o kua naa yuudja vii kana noo ña, dja naa kaa na'a na yuu ndekia kee na.

Ta'ai ñaa kuu:

- Noo ndeyo ni taa na (*destinatario*)
- Sa'a ndekia ka'a ña. Yoo taa na ndekia koni na ka'a na.
- Noo ni taa na.
- *Remitente* (nde yoo ni taa ña)

Ka'ai va'a ña dja ka'a ndekia kuu ñaa nda ndisa dja ndekia kuu ñaa koo ndaa.

To'on	Ñaa nda ndisa	Ñaa koo ndaa
Iin ñaa ni kaa <i>radio</i> kuu ñaa ni taa na dja ka'ai na xi'i tachi nde na.		
<i>Mensaje</i> kuu kaku ña ñaa nano xii djaka ña.		
Ñaa kueidjo kua naa yuu kuua.		
Oni oon kuu ta'ai <i>mensaje</i> .		

Taa ni ta'i iin ñaa ni kaa *radio* ndei na'a to'o yo'o.

Noo ndeyo ni
taa na

Sa'a ndekia
ka'a ña

Nde yoo ni
taa ña

Tuti miĩ ni dja dja ku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ñuchi ka'i ni to'on ñaa ni kaa *radio*.

Ka'ai va ñaa yo'o dja chinde ña Guadalupe naa taa ña iin ñaa ni kaa *radio*.

Guadalupe io ña San Isidro dja koni ña naa kaa na'a naa ndei Santa Kruz naa kanda inia ñaa ni koon ño'o yati *carretera* dja koo kuu ya'a na.

¿Nde yoo taa *mensaje*?

¿Ndekia kania ka'a *mensaje*?

¿Nde yoo kuei djo'o *mensaje*?

¿Ndei kuu noo ni tana ña xi'i nde kuu ni tana ña?

Taa ñaa ni kaa *radio*.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Kaa nde'e va'a ñaa ni kaa.

Kande'e va'a naa koo noo ñaa ni kaa *radio*:

- Va'a nii ka'a ña
- Noo nii taa na
- Vii naa ka'a
- Nde kuu ni taa na
- Nde yoo ni taa ña

Ndu va'a ñaa ni kaa *radio*, naa koni ña.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Ka'i to'o yo dja kande'e ñaa ndei va'a ka.

Tesgüino, kira **kata** ni xi'i *batalí*, **kendun** nta ta na taraumaras **konina** ndí **tutina ndatona**, ka **ndei** djina o ka djikina. Taa xi'i tani na rá no **kuana ndunkun** na yuu kakana ñaa mani non chinde ñan no ko cho nona o no kona kadjikin kiri **yuku**. O ta ka'a on min konina, vara ko ndusaní nda ña'a ió.

Naa taa ni to'on kio kuu vokal ña.

a	e	i	o	u

an	en	in	on	un

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ñde kia nadaon noo taa na iin iin to'o yo'o?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Noo *letra*: an, en, in, in, on, un, na'a naa ñaa kio vokal nasalisada. Ñaa vokal kuu ñaa chi djiti di'ia naa kana tachi naa ka'a n aña, naa kee na djio dja taa na n noo vokal, dja ñaa yo'o: a, e, i, o, u, kuu vokal oon.

2. Naki'i iin to'on dja kaa va'a ñaa.

Iin chito xikari noo _____.	ita
	yta
_____ tiin noni.	sein
	seim
Nii xiin na _____ saa.	pein
	poin
Iin _____ satari no ño'o.	tañoö
	tiñoö
Kuanda _____ kaa noo yuku.	taium
	taion
Kakuu _____ no xe'e.	tikaon
	tikaum
Ndachi dji'an _____ no induu.	kuaru
	kuari
Kua'an _____ pa'i ki'in na ñoo.	nana
	nina

Djaxino to'o yo'o.

il__	i__
la'__	dje'__
tin__	ti__
it__	ku__
non__	tika__

3. Taa iin to'o noo kee choo ni ndi'i vokal ni sande'ea kaa.

Kande'e va'a dja nduva'a noo kee cho na vokal nasalisada xi'i vokal simple.

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

SALUD
SECRETARÍA DE SALUD

**SEGURO
POPULAR**
Naa ne'e choon noo nii koyo'o
ña kanda na dja oo kuu yoo

Tuti na nee dja kona ketata na ta ku'u na

Tei to'on kio nda yai ñaa:
Ve'e tata: Ve'e tata ñoo Ni Xia
Folio:

Kuu nii taa na:
Noo nakiña na:
Estado:

Dato titular		Ndi kio nii na noo kee choon na dja kuu kuna	
Kuu:		Ndi kio nii na noo kee choon na	
CURP:			
Noo kuu ve'e na:			

Kio kee na xi'in na:	
Koo chii yai na	Chii yai na

Noo vei kuu naa ni'i ña				
Folio tuti mii na koon kee tata	Kuu	Ña'a oo taa kuna	Kuu nii kaki na	Ta'a na kuenda
				Mii na
				Yii
				Naa dji'i

Tuti na nee kuu na yo'o dja kuu ko'o na kee tata na taa ndo'ona kue vei noo to'on noo vei ndi'i kue kee tatana xi'in no ño'o vaa djo taa ndaa kana ni konia kee choon na.

- Nakiona noo...
- Tei to'on kio n...
- Tei to'on kio n...
- Tei to'on kio n...
- Nda kuu mio...

"Naa ndaa ndi...

Naa kuu ka...

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndi ndaa to'o kuu ñaa?

¿Ndei nadjaon iin iin to'o?

¿Nde choon kuu yoo iin iin to'on yo'o?

Chaa ñaa djaku'a ni 3

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Kandeni aa ni naana dja nakoni ni saa ndikia kaa noo tuti no vei ndikea in ña'an kuu ka kavaa iin ve'e no kona tata na.
- Kai ni dja nanii ni ndei saa kaa tuti no vei ndikea in ña'an kuu ka kavaa iin ve'e no kona tata na.
- Kai ni to'on ndee xii tachi ni kaan ni aa kai ni toon kadji ini na oo kundai ini na.
- Taa ni, ndiko tiku ni kandee ni aa ni taa ni na taa vaa nia iin tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io dja koo na tata.
- Ka nda ini ni kio kandodjo ñaa noo tuti no vei ndikea in ña'an xiin tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.
- Dja na koni ni nda choon chokuna tuti no vei ndikea in ña'an xiin tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.
- Na nii ni noo kee choon: **a'a, e'e, i'i, o'o, u'u** noo taan to'on.

Kande'e va'a ni ña'a ni nana dja ka'i ni naa kaa naa yuu.

Dja kavaa vee noo koon tatan kania kava iin yai.

¿Ndidja kania kaku *medida*?

Kandee, yoo vei *medida* kaku yai.

Jaan, yoo kaan toon kio kea kavaa ñaa.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndi nani tuti kai ta too?
¿Nde choon va'a to'on yo'o?
¿Aa io iin tanda ni kee choon ni tuti yoo?
¿Nda oon?

**Nanduku ni iin tuti
no vei ndikea in
ña'an noo dja
kava'an inn ve'e no
kona tata na.**

**Tuti no vei
ndikea kavaa
iin no koon
tata na**

Ñaa koo ini ni kee ni

Noo kavaa no koon tata na, xiin ño'on ni ñaa yo'o xi'in kee ni ñaa kaan no tuti yo'o. Taa kuu dja nduku ni iin tekniko chindeeña noo kavaa ni.

Kania kavaa ni no tata ni xikaa no koo yaa yuta xi'in no ñoon tubo no yaa ta kui. Kaxii ni iin xia noo kana tachi, dja na koni tachi dja na oo kini kasaa. Chii kani ni noo koni tata ni chii ika xoo no ndindii. No koni tata ni koo xin ñaa ta kui.

A. Tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon

**Ndikio
ña**

Ñaa kee choon

2 *Lamina* kaa
5 *Varriya*
6 *Tavla* djandaa (1.80
metro ña ndika xi'in 2
ña kani)
25 *Tavla* (1.80 *metro* ñaa
kani xi'in 10 *sentimetro*
ña ndika)
100 *Nduyo*
200 *Ndo'o*
3 *Visagra* kanda'a ye'e
10 *Vulto* semento
1 *Iin kamio* ñoti

**Ndikio
ña**

Ñaa kee choon

1 *Iin kamio* ñoti
1 *Iin kamio* yuu
2 *Iin tu'u lamvre*
4 *Iin poste* yito 2.5 *metro*
ña kani
1 *Tuvo PVC* ñaa 4 *pulgada*
xi'in 2.5 *metro* ñaa
kani
1 *Kodo PVC* ñaa 4
pulgada
4 *Vulto* kaka
1 *Ñaa kaa* ndadji ye'e

Tuti mii ni dja djaku'a ni kai ni xi'in taa ni

**Kai ni to'on lee ni taa na xiin letra nato toon dja taani toon
ndikia kuu kaani saa iin iin aa.**

¿To'on ndikia ka'an no vei *letra* Ch?

Too ni naana to'on vei noo D, ¿to'on ndikia kaan tuti ka sa'a kani?

Ka'i ni nikuu to'on.

Chindaa ni iin ✓ ta kua ñaa ndaa ndisa oo ñaa koo ndaa.

To'on	Ñaa ndaa ndisa	Ñaa koo ndaa
Tuti no vei ndikea in ña'an nee ñaa xin ñoo na dja kavaa na ve'e no kona tata na.		
10 kuu tai ve'e no kona tata na.		
Ve'e no kona tata na koo xin oa ta kui.		
Taa tia va kania kavaa ve'e no kona tata na.		
Ve'e no kona tata na ko kania kavaa yati yuu iin yuta.		

Taa ni ña'a nato'o na xiin toon mii ni.

¿Ndi kia kaan xii na dja kuan kasaa na kavaan ve'e no kona tata na?

¿Ndinda kuu tai ve'e no kona tata na?

Taa ni oni ñaa mii no kania kee ni noo kua ni kasaa kavaa ni ve'e no kona tata na.

¿Nda choon vaa noo saka saa ve'e no kona tata na?

¿Ndei kuu ñaa kaan dja na chaka koo ve'e no kona tata na?

Taa ni ñaa naa ni saa iin tuti no vei ndikea in ña'an.

¿Ndi kaa?

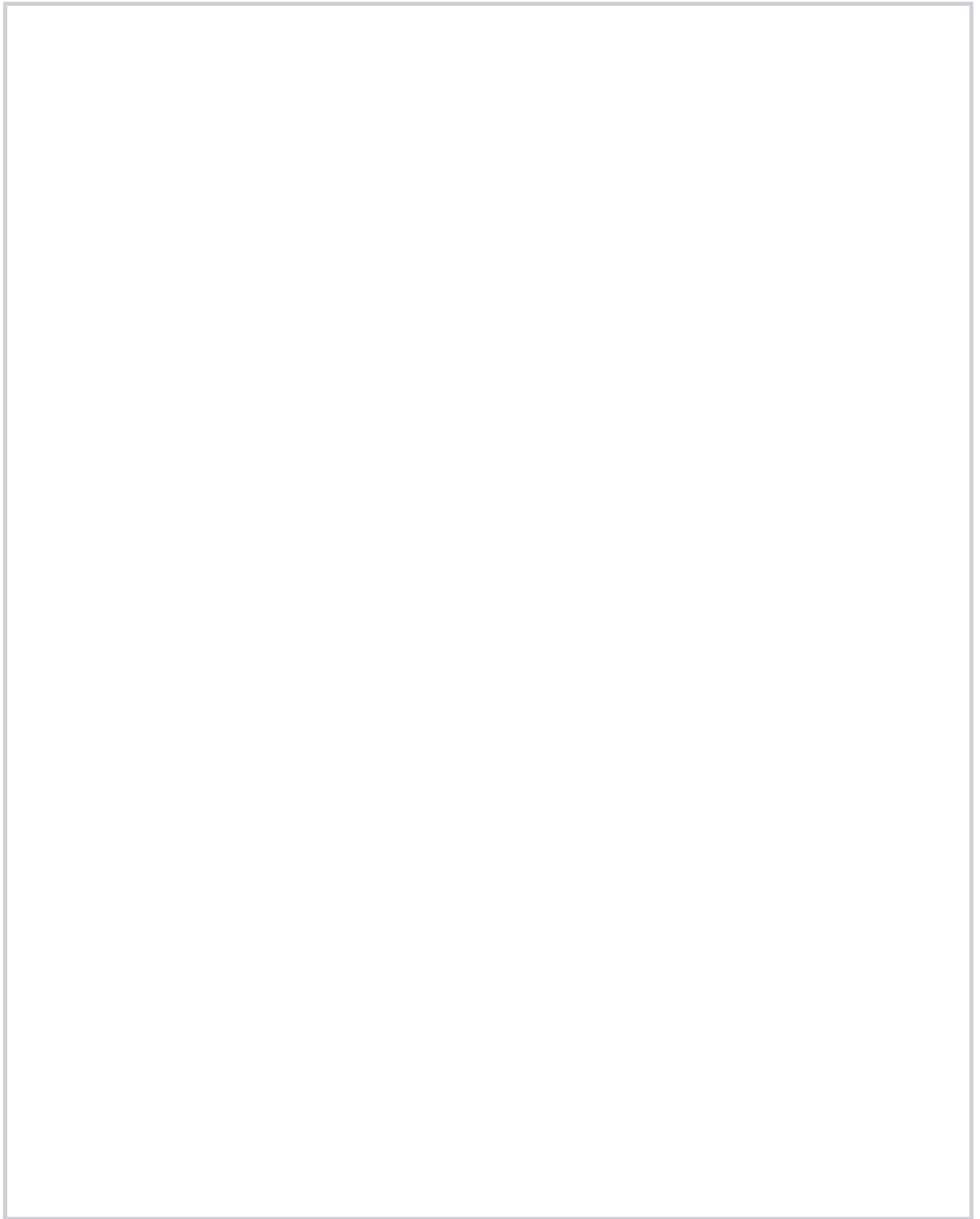
¿Sa'a ndei kia ka'a?

¿Ndi kio kandodjo toon noo tuti no vei ndikea in ña'an?

Yoo na tao iin tuti no vei ndikea in ña'an.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Iin **tuti no vei ndikea in ña'an** kuu iin tuti noo nea toon kio kania kee ni dja niini iin aa.

Noo tuti no vei ndikea in ña'an kaan too kio kee na dja katia na kee nao o kavaa na iin aa, too iin ka, ndu yiko na dja tuti na oo kavaa na iin ñaa.

Djao tuti no vei ndikea in ña'an neea toon:

- Toon kio nani tuti no vei ndikea in ña'an
- Ñaa oo to'on mia ndusa kania koo
- Tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon
- Kaan toon kio kee ni
- Toon kaan xii ni dja kana va'a choon

Iio tuti no vei ndikea in ña'an kuu kanea djao ka aa, too *membrete xiin logotipo*, ta kua aa ni kavaa iin institusion oo *empresa*; djao ka tei kuu tani kanea aa kania koo *dada ni xiin, aa kue kue ni, kania kee ni*.

Io noo ni tuti no vei ndikea in ña'an: too kio kee ni ndiyiko ni iin tuti, dja kuataa ni iin aa, na dja kuti ni noo iin tuti, kavaa ni iin aa, oo kanda ini ndikio kee choon iin ka.

Chi noo ni noo tuti no vei ndikea in ña'an iin *numero* nee toon vaa ka.

1. To'o ki'o nania

2. Ñaa kaan xiin kee ni

3. Tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon

4. Tai ve'e no kona tata na.

5. Ñaa kaan too kio kania kee na.

6. Dja naa chaka na ko ve'e no kona tata na.

Tuti no vei ndikea kavaa iin no koon tata na

Ñaa koo ini ni kee ni

Noo kavaa no koon tata na, xiin ño'on ni ñaa yo'o xi'in kee ni ñaa kaan no tuti yo'o. Taa kuu dja nduku ni iin tekniko chindeeña noo kavaa ni. Kania kavaa ni no tata ni kioa no koo yaa yuta xi'in no ñoon tubo no yaa ta kui. Kaxii ni iin xia noo kana tachi, dja na koni tachi dja na oo kini kasaa. Chii kani ni noo koni tata ni chii ika xaa no ndindii. No koni tata ni koo xin ñaa ta kui.

A. Tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon

Ndikio ñaa	Ñaa kee choon
2	Lamina kaa
5	Variya
6	Tavla djandaa (1.80 metro ña ndika xi'in 2 ñaa kani)
25	Tavla (1.80 metro ñaa kani xi'in 10 sentimetro ñaa ndika)
100	Nduyo
200	Nda'o
3	Visagra kanda'a ye'e
10	Vulto semento
1	Iin kamio ñati

Ndikio ñaa	Ñaa kee choon
1	Iin kamio ñati
1	Iin kamio yuu
2	Iin tu'u lamvre
4	Iin poste yito 2.5 metro ñaa kani
1	Tuvo PVC ñaa 4 pulgada xi'in 2.5 metro ñaa kani
1	Kodo PVC ñaa 4 pulgada
4	Vulto kaka
1	Ñaa kaa ndadji ye'e

Ch. Ñaa kania kane noo koon tataan

Noo kasaa kavaa ni no koo ni tata ni, kania kania ni ndii ñaa kania kanea. Iin iin ñaa, kavaa xaa, to'on kio kania kaa.

Yai: Kua iin yai kaana noo ño'o taa kania 1.80 metro kono kaa.

Kamara: Naa ni kavaa ini yai ni kavaa xii ndo'o xi'in semento. Xiin ñoo ñaa chii kana sa'a xi'in yuu dja o kei naa.

Sa'a: Kua ñaa ni kavaa dja ni ndadji yai, va'a dja kane'e ñaa noo xikana dja koo ku'u taa kui dja ini yai.

Noo xikana: Noo xikana noo koon tataan kava'a xi'in yito, dja chinona noo sa'a dja kechon ñaa dja xikana yuu.

Noo koo naa tata naa: Kuu noo saia naa yuu tata na, dja kuu kava'a xi'i yito.

Ve'e lo'o: Kian ve'e lo'o kava'a sata noo xikana dja sa'a na tata naa.

D. Ki'io kava'a naa noo sa'a na tata naa

1. Kava'a na yai ve'e no kona tata na. Dja ki'io kono naa koo ñaa kuu 1.80 metro xi'in 2.50 metro.

2. Naa kava'a sa'a kechon variya, yuu dja semento xi'in ñootii. Naa nii ndi'i kava'a sa'a, dja kasa'a kava'a comi naon ñaa xi'i nda'o, noo ño'o koo kania nakutia xi'i semento va'a ndaa naa kandoo naun dja kuu kanoo noo xikana.

3. Chinda'a naa tuvo PVC noo tito naun, chinda'a toon naa xi'i alambe xi'i nduyo. Dja taa kani ñaa, dja chinoo PVC dja naa saa tuvo noo ño'o.

4. Kava'a noo xikana ve'e no kona tata na. Naa xikana kuu semento oo xi'i ta'ai yito. Dja naa kanoo ñaa no naun xi'i dja koo djiko ñaa 30 sentimetro. Naa xikana, chindeña dja koo ku'u taa kui oo xe'e ini yai.

5. Kava'a noo xikana, dja kechoon ta'ai yito oo xii nde'e ñootii ndee, semento, takui xi'i ñootii yodji. Naa xikana, kania kaunoo ñaa sa'a, dja djankon yia noo tata naa.

6. Kava'a ve'e lo'o noo tata naa, kechoon naa ndin 4 dji'i yito. Dji'i yito kani nduxi ra to'o 30 oo 40 sentimetro iin tito noo xika na, dja na o kui na.

7. Kavana ndii oni naun ve'e lo'o, xi'i ta'ai yito dja ñanira xi'i nduyo in nii dji'i, mia ndusa kania kandoo noo in naun noo kava'a in yai noo ku'u tachi.

8. Kano djini ñaa xi'i lamina kaa dja na katoa xi'i lambre xi'i nduyo. Djini ve'e, kania kandi'i in yai no ya'a tuvo PVC, ñaa ni kaa vei nda na ño'o. Djini ve'e kania koo ndei chaa dja taa koon djal, na koo kano'o takui djini.

9. Kava'a noo koo na tata na xii tai yito. Kuu tani kuina ion saa ni kava'a xi'in semento. No koo na kania koo djikoo dja kuu kandein naa yata xi'i taa kuuli.

10. Naa ndii kui, naka ye'e, kaku iin tai yito xi'in visagras dja kuu nana ye'e xi'in ndadji ye'e. Chii ini ve'e, kanda iin kaa dja kuu kadjiyo ye'e.

E. Dja na'a chaka na koo ve'e noo koo na tata na

- Kandaa na dja oo kee ta kui yai noo tata na, djachi kini va koo djiko.
- Oo tana klora, ni kira tami sa'a nii siti ni kei ve'e noo kono tata na.
- Ndi dja ni kuu na natu'una noo xikana.

- Naa kandadji ye'e.
- Ndi'i dja kuu, na taan lu'u kaka noo in 15 sentimetro, uu nde noo in kuu.
- Dja naa koo kini kasa'a xi'i' naa ta'ai ñaa tatana, kuu tani ini yai yaa oo xe'e yito.

Dja kitaa ni kuu tai tuti no vei ndikea in ña'an xiin toon ne'a. Too kio ka adjana nduu noo ni.

To'o ki'o nania

Kuu iin too kio
kania kee ni noo
kua ni kavaa ni ve'e
no kona tata na xiin
ndi kee ni ke choon
ni ñaa.

Tuti noo kandodjo
yiko kuu ñaa kee
choon

Kandodjo kuu xiin
ndikio ñaa kee
choon no kavaa
ve'e no kona
tata na.

Ñaa kaan xiin too
kio kee ni

Nea kuu ve'e no
kona tata na.

Ñaa kaan xiin
kee ni

Xioa too kania
kanaa ni dja kasaa
ni kavaa ni ve'e no
kona tata na.

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ñuchi kai ni too kio xika na.

Kadji ini:

- a) Ñaa ka kuu a vaa chaka.
- ch) Nea ndii ni aa ni kasa dja kandeï djii yoo.

Kundai ini:

- d) Dju tei ni djo'o yu'u naa nii nato'on yoo.
- e) Ndai ni kaa vi yuu chindei yoo.

Taa ni ña'a na to'o na.

¿Ndikia ni kanda ini ni no kaan toon ndaa a) xiin aa vei noo ndaa e)?

¿Ta inoo na ka'i ni, to'on kaa ñaa iin noo ni kania kaa ña?

¿Ndi va'ari mia ndusa kania vii ka'i yoo to'on ka?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Tan kua ni kai ochi ni, kuu kio ni tachi mii ni no ñaa kai ni. Saa o ndania kanidjin ñoo ka, ka ndaa ini ni toon, dja kanda vaa ini ni ñaa koni ta. Naa ni kavaa toon yoo chi uu, dja kua ni toon ka xii tachi yuu mii ni, vii, nino oo nn xiin toon kio nakani ini ni, toon kio koni ni kandaa ini a sei djo no kai ni.

Ñaa yoo chende a dja kandaa vaa ini ni toon kai ni djavi vii nakoo toon kai ni.

Ñuchi ka'i ni to'on taa koo dada ni xiin toon kai ni kua ni.

Kaan duu xin djin o ka kai kaaya nia djavi kaan ni ndikia ni kanda ini ni.

To'on kaa dja kasa'a vaa ni

Ta sana'a vaa ndao to'on ni sa nakani tata sanoï.

Tata sanoï ni sa sanani Tiburcio. Nda ndiku sa ndei vino ta saa kaa nini na noo nduu. Sa sano vaono nda ña ndusa va tei djo'o no. Taa ni'i kaa yo xina dja satei vaa djo'o na. Vaa ndao sa kaa nini na no na yuu. Loo ii va yu'u ta ni sakuu ñoò.

—Oo sa koò inio sakei djita ini —sa kana xi'i, no iona.

—Oo sa kei ña, dja ndikoa ta ini iia. Dji dja naa koo no'òn. Oo kei yachia. Oo sakei ñaa inì.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ndukoì nakani ini ñaa ni ka'i

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

- ¿Ndi kia kanda ini ni no ñaa naa ni kava'a to'on yo'o aa ni kanda va ini ni?
- ¿Aa ni katia ni, ni nakani to'on ndayai chaka vei no ñaa?

3. Ka'i ni to'on 38, “Iin sako xi'in ii ndigui”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Kee ni too kio kaan aa vei yoo dja kai ni:

- Ka'i kaya ni to'on ta kanda ini ni too ndoo na yuu kaa tuti saa.
- Vii kani to'on dja ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni.
- Dja vii na katai ñaa ka'i ni, kandati kaya ni ta vei in koma, in *punto, punto suspensivo xi'in guion*.
- Tai kaa ni ta kua ni ndatoo ni, ta kua ni kaa vaa ni saa in ñaa xi'in taa kua ni kaa ni ña kadji ini.
- Kanaa vaa nii kuu ñaa ka'i ni, noo kandodjoa xi'in na ni kava xi'in naa ni ta'an to'on savi. Ñaa yo'o kuu ña ndayai ka'an ni ta kuani kasaa ka'i ni.

Kande'e ni ñaa nda to'on na.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Tai iin tuti no kuuu dja na
kanaxi ndi kia kee xi...

Ta vaa ko kaa
djia ni xii xi.

Ko'o. Vaa chaka na tai ña, djio
dja kanda vaa ini xi ñaa
kania kee xii.

¡Ah!... Nda ndisa, koo
ni ka'ari yu'u djoi.

Koi koto nini tata sano'o. Sa ini va
ndusai, kendu ñaa na kasaa yoo.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ndika tuti ni taa tana ña'a?

¿Ndei choon vaa tuti yoo?

Ka'i ni tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.

Koi koto nini tata sano'o.

Sa ini va ndusai, kendu ñaa na kasaa yoo.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ndei noo koa?

¿Ndei yoo ni taan?

¿Ndi kia kaan no tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io?

¿Ndi dja tai kuu tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io ni kai ni?

China'a ni ñaa kania oo komani no kua ni taan ni iin ✓ tuti
nee in to'on ni'i na yuu koo io.

Ka'an ndei
kuu kia viti

Kuia na

Ndei choon
kee na

To'on kaan ta
kuan kasaa
na ndatoon
na

Firma

Kuu no ndei
yoo ko'oa

Kaan nini na

To'on kaan ta
no ndi'i

Kuu ndei yoo
ni taan

To'on
kastoon na

Ka'an ni ñaa ni chikodjo ni.

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Aa ndusaa ini ni...

Iin **tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io** kuu iin to'on no ni taan na iin ñaa nomi kanda ini na io oo ñaa kania kee na.

Tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io taan na noo iin tai tuti, noo iin *pizarrón*.

Noo tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io koo kania komani to'on vei yo'o:

- Kuu ndei yoo ni taan.
- Kuu ndei yoo ni kandoa noo tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.
- Ñaa koni na kaan kania taan na.
- Kuu ni taan ñaa tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.

Dja tandaa, mia ndusa tani kania taan ndei ora ni djan koona tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.

Tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io kee choon aa: taa iio iin ñaa kania kaan na xiin ika na yuu taa konaa na aa koni ñaa na; taa koo konio na ndodjo yo iin ñaa; oo ta konio ñaa kua na yuu na kanda ini iin ñaa.

Ka'i taa tai to'on mi. To'on savi nino 3

Tani ta'i tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io, no nea to'on yo'o.

Kuu na yuu no
dja'an koo na tuti
nee in to'on ni'i na
yuu koo io

To'on

Kuu na yuu ni taa

[illegible]

Ka'i ni ndi kua ñaa ku djavi ndi'i tani ndikia kani kaan tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.

Kania kana mio ko'ò viti nio vio Santa Kruz ta kanao ñaa ve'eo kana xoò xi'in ko'o chiñoma ko'on ve'e na ndei yati xi'io. Djanko iin tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io no iin tao dja chinde ñana ko'on na nee na ñaa no ni xika na io yati xi'io.

Taa ñaa kania kanee tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io.

¿Ndi nani na ña'a io yati xi'io?

Kani ndi vari oo kuù koni na nee ni ñaa xika na nooni.

¿Ndikia kania kaa ni xi'i na noo tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io?

Ndiko kande'e ni ñaa ni taa ni.

Ndiko kande'e ni ñaa ni taa ni:

- Na oo komani kuu na noo koo tuti.
- Kuu mii ni.
- To'on kaa ni xi'i na.
- Na oo komani ñaa ni taa ni noo kandodjoa ñaa vei sata.

Nduva ni to'on ni taa ni ta nda ñaa komani.

Djanaa ni noo na djakua xi'i ni ñaa ni taa ni.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Na nduku ni dja na kadji noo tuu *letra* to'on yo'o:

1. kua'an
2. ve'e
3. tiñi'i
4. ko'o
5. yu'u

k	u	a'a	n	t
a	ch	j	e	i
mp	i	y	j	ñ
d	y	u'u	ch	i'i
k	z	v	e'e	p
o'o	p	v	r	s

Naa tani to'on ni nani'i ni no tu'u *letra* no yiko kania ko'on ña.

a'a	e'e	i'i	o'o	u'u

Tani ni ña'a nato'o na.

¿Ndikia ino ndaa no to'on ni taa noo ituu *letra*?

2. Ka'i ni dja djaxino ni to'on xi'in vokal ni djakua ni.

Ndiguei sanoo oon tuku rí dja ni kasa ri _____
chidj _____. Ni sandeiri ni ndatori sakuaño ku ni
ku kua djao.

Xii va chidj _____ ño kudjiri koniri ta ni ko
kanda va ini ndiguei ño, ndeiri djao ndat _____ ri.
Dja ii kuiti va ni kaa iin chidj _____:

—Koka va kudjio. Ndeivi kuachi kia ko ku kando x
_____ nd _____, chi nikoo iin djondu kio
too ndu noo. Djachi nda no ñ _____ va ndei dj
_____ nduu kidjindu: djita nduu iin djondu kand
_____ ndu ta ika kano satandu.

—Ta kio kidji tani nd _____ djio tani va kidji
yuu, koo ta nd _____ kia.

Ndindi ri ni sandei ni saki ri iin djori ni chinori ika sata ri.
 Nd _____ oni ndigui ño dja ni ke ri tata kanduri
 djio, ta kayuu ori ta djitari djori, chi _____ an. Djio
 Kuri ndo'o niori, nda ni k _____ vi chidji'i xi'i ri ñaa
 iin ndigui ko kidjiri djio.

**Ndiko kande'e ni xi'in nduva ni to'on noo ni tani vokal
 reartikuladas.**

Taa ni kuu ña ni naana noo ni china'an tii ña.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ndiko kande'e ni xi'in nduva ni to'on xi'in vokal reartikuladas noo to'on.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Vokal reartikuladas, taa na vokal, noo iin saltiyo xi'in iin mii vokal.

Taa kaa yoò to'on no vei iin vokal rearticulada toon tanda dja tachi yoo toò djavi na ki'i tukuo tachio kaa kua yo'o.

3. Taa ni uu to'on noo iin vokal.

a'a	e'e	i'i	o'o	u'u

Noo iin iin vokal reartikulada ki'i ni iin to'on ñe'e ña dja taa ni iin ka to'on kanii xi'i ña.

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

Tuti no vei ndikea kavaa iin no koon tata na

Ñaa koo ini ni kee ni

Noo kavaa no koon tata na, xiin ño'on ni ñaa yo'o xi'in kee ni ñaa kaan no tuti yo'o. Taa kuu dja nduku ni iin tekniko chindeeña noo kavaa ni.

Kania kavaa ni no tata ni xikaa no koo yaa yuta xi'in no ñoon tubo no yaa ta kui. Kaxii ni iin xia noo kana tachi, dja na koni tachi dja na oo kini kasaa. Chii kani ni noo koni tata ni chii ika xoo no ndindii. No koni tata ni koo xin ñaa ta kui.

A. Tuti noo kandodjo yiko kuu ñaa kee choon

Ndikio ñaa	Ñaa kee choon	Ndikio ñaa	Ñaa kee choon
2	Lamina kaa	1	Iin kamio ñoti
5	Varriya	1	Iin kamio yuu
6	Tavla djandaa (1.80		

Koi koto nini tata sano'o.

Sa ini va ndusai, kendu ñaa na kasaa yoo.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kaa noo to'on kuu ña?

¿Ndei nadjaon iin iin to'o?

¿Nde choon kuu yoo iin iin to'on yo'o?

Ndikoi kande'i ndikia ni kati'ai

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o veii noo ka'a ndekia kania kee ni djavi taa ni ñaa xika iin iin aa.

Tani iin tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io dja koo dje'e ni tata xi.

Ka'i ni tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai ndi ka mii vaa na yuu kuu tii kue xiiko djavi taa ni xi'in to'on mii ni ɛndi kuu ñaa kania kee ni dja oo kuni kue yo'o?

Kandee ni djavi taa ni kuu iin tuti.

Tuti noo ni taa na x'i'in ni natana saa in ñaa ndayai ndi ka mii vaa na yuu kuu til kue xii'ko.

Ndi ka mii vaa na yuu kuu til kue xii'ko

(Ndi nda mii va na yuu kuu nda'o kue xii'ko)

Naa kuu in its

Kua kue xii'ko kuu tifa taa kidji ni x'i'in ika na yuu ndoo kee xii'ko.

Its ka vaa ñaa kee noo ni kiri vichi lee chii koo ku konio djio oni x'i'in nduchi noyoo

- **Ich'i kana yu'u.**
- **Ti yuku lee kuuli nee kue xii'ko idji nduu na.**
- **Virus papiloma umano (VPI).** Naa dejee nda'o kue kaa dja kuu kee ña kanser noo dji'ko naa tata na ña'aa, toka, vulva, dji'ndi, tida oo dji'ko.
- **Virus papiloma umano (VPI).** Kua in kue xii'ko nikava 100 kin vichi lee chii koo ku konio djio oni x'i'in nduchi noyoo. Dja'o kin vichi lee chii kuu kavari kanser dja'o xia ñiyo.
- **VIRUSIDA VIH.** Ku in kue xii'ko ni kava saa, ndoo na kue ya'o ta kidji na ika na yuu ndoo kue ya'o, ta ndeña nii, ta kee choon nduna iia, x'i'in na kaki djee na x'i'in ta djachichi na ta lee. Kue xii'ko dja kua ndeeyo chindeña dja o kuyo, saa ñaa ndani io ndao io ndaana kue xii'ko djee xixi taa kanser.

Ndi kio tiña

Kue xii'ko yaa in naa yuu na ika na ta kidji ni x'i'in ika na yuu ndoo kue. Djee xixi kava vel kue ta kua na yu kidji ni x'i'in ta ko io dada ni x'i'i mii ni.

Taa koni ni kana'a chaka ni dja ka' ai ni noo tuti ka' a so'a "Educación para la Vida y el Trabajo" nii taa nea ñaa.

Kuu ta'ani ka'i nii ñaa na internet: <http://www.conevyt.org.mx/cursos/folletos.php>

Koi koto nini tata sano'o.

Sa ini va ndusai, kendu ñaa na kasaa yoo.

Tuti noo kandodjo yiko kuu na yuu

1. Jose Ortis Domingues

2. Marivel Hidalgo Morales

3. Jose Ivan Quesada Lopes

4. Catalina Garsia Peres

5. Maria Ramires Gonsales

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni x'i'in taa ni

Tani yiko ni letra to'on ñuu savi.

Tani vokal *simple* xii vokal nasal to'on ñuu savi.

Taa ni kuu ñaa ni naana yo'o noo ni china'a na tii ñaa.

Taa ni to'on no kee choon ni vokal *simple*.

Taa ni to'on no kee choon ni vokal *nasal*.

Djaxino ni to'on vei yo'o.

1. y_____

2. v_____

3. ku_____

4. nd_____

5. k_____

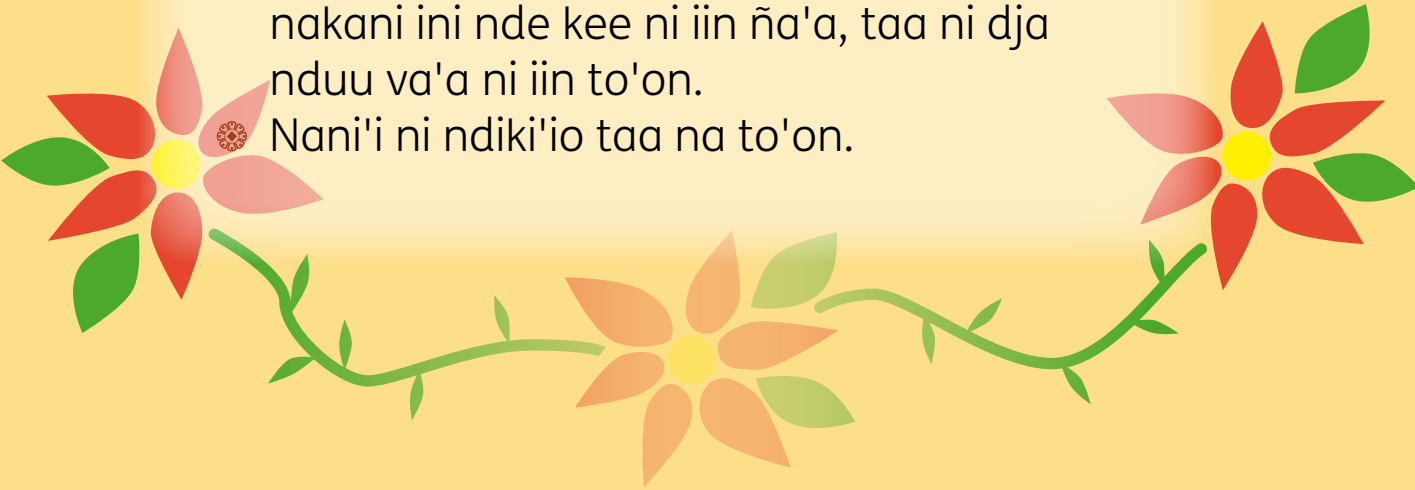

In tu'u ñaa mia kani katia ni

2

Na yuu kuali xi'in na yuu yaata:

- Nani'i na to'o nda'a noo tuti yo'o.
 - Taa na ñaa nakani ini na kana ña na ki'io xini na.
 - Ka'ai na xii tachi ndaki mi na.
 - Na ni'i ni ndei tei kee choon ñaa noo to'on.
 - Kee ni ndii ñaa yo'o noo kuani taa ni:
nakani ini nde kee ni iin ña'a, taa ni dja
nduu va'a ni iin to'on.
Nani'i ni ndiki'io taa na to'on.
-

Chaa ñaa djaku'a ni 1

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Taa ni ndekia nakani ini ni taa nii ka'ai ni kuu to'on ni taa na xi'i kuu iin ta'ai ña ñaa nakani saa in to'on tata kechona yuku.
- Ka'ai ni dja nanduku ni to'on ya'ai chaca nii kanda ini ni noo ñaa nakani saa in to'on tata kechona yuku dja ka'a ni sa'a ñaa kanda ini ni.
- Ka'ai ni to'on nii taa nia xi'i tacho ndaki mini dja ka'ai ni ña ki'io nii yu'u ni xi'i ki'.
- Taa ni, kande'e va'a ni xii nduu va'a ni iin tuti ka'an saa in ña'an kuyai.
- Kaa na'a ni ki'io kania koo ñaa nakani saa in to'on ña'a xi'i tuti ka'an saa in ña'an kuyai.
- Nakoni ni nde choo kee na ñaa nakani saa in to'on ña'a xi'i tuti ka'an saa in ña'an kuyai.
- Kaa na'a ni noo kee choo na: **a'an, e'en, i'in, o'on, u'un** na taa na to'on.

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni dja ka'a ñaa nato'o ñaa na.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kaa tuti ka'a ni nii nani'i ra?

¿Ndei xia kee choo na tuti yo'o?

¿Nde kaa xia nii xinio tuti ni nani'i na ka?

Nanduku ñaa nakani saa in to'on tata kechona yuku noo

Ñaa nakani saa in to'on kio tata ñoo

Djidji nde'e in in ñoo kue'e ku'u naa yuu, ndidjani to'o kio kee tata ñoo nii ko'oyo, kechona yuku tata xii djaoo kaa ña'a io ñoo oo yati ñoo. Tata ñoo kuu in ka naa kee naa dja kee tata naa ku'ue, naya'ai naa kee naa kio ka'a naa kee tata xi'i yuku, ndi'i djaoo nde naa ndukuna, taa kee tata xi'i yuku na'a chaka.

Ñaa ioo va'a xi'i ku'ue noo tata ñoo

Ñaa ioo va'a kuu naa ioo iin naa ini mia, ñaa xini toni xi'i niio, dja iin kuu ndi'i vaa naa yuu xi'i ñaayuu.

Ku'ue kuu naa koo iin naa ñaa vixi xi'i ñaa i'ini, taa naa ki'io ki'ita'a naa xi'i djaoo ka naa yuu, ñaayuu xi'i animan.

Mal aire*

Ki'io kee ñaa:

U'u naa yuu xinina noo iin xia djinina oo iin xia ñii na, kuitana dja saandiki ñiina; ñaa tatana ña'a chii iion, koo tiina, naa nduu yaana xi'i kuu ndai'i inina; dja ndaanii kuu djaana xi'i djii vaa kuuna.

* Diccionario Enciclopédico de la Medicina Tradicional Mexicana. (2015). Mal aire. En Biblioteca Digital de la Medicina Tradicional Mexicana. Recuperado de <http://www.medicinatradicionalmexicana.unam.mx>

Ka'ai ni noo tuti yo'o kuu ña xi'i kuu ta'ai ña dja taa ni ñaa nato'oña na.

¿Ndekia ka'a nii nani'i ni naa ka'ai ni to'on yo'o noo iin tuti?

Ka'ai va'a ni ñaa nakani saa in to'on ña'a yo'o.

**Taa ni ndekia naya'ai chaka noo ñaa nakani saa in
to'on ña'a yo'o.**

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Nde kee na kee tata na naa yuu ndo'o tachi kini?

¿Nde kee na dja ñaa tuuñana xii tachi na?

Taa oni yuku kee chona dja kee na dja ñaa
tuuñana xii tachi na.

**Na to'o ni xi'i djaoka naa ño'o xi'i ni sa'a
ndekia ka'a ñaa nakani saa in to'on.**

**Taa ni ñaa saa dja nani sa'a ñaa nakani saa
in to'on.**

¿Saa nii ka'ai ni iin tuti na'a inoo cha?

¿Sa'a ndekia ni ka'a tuti ni ka'ai ni ñoo?

¿Ndekio nii taa na tuti ñoo?

Noo nono yo'o na taoni ñaa nakani saa in to'on saa na'a ni.

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Ñaa nakani saa in to'on kuu iin tuti ka'a sa'a iin ña'a dja lu'u ka'a ña. Ta'ai nda ya'ai chaka ña kuu:

Noo kaa sa'a tuti: Kuu noo ka'a sa'a ña'a nii taa na noo tuti yo'o.

Me'ei tuti: Kuu noo ka'a na sa'a iin ña'a dja vii ka'a na dja va'a tani ka'a na.

Noo ni ndi'i tuti: Ka'a ñaa sa'a ndi'i kuu noo ni taa na noo tuti.

Noo ka'a sa'a chaka tuti: Kuu noo ka'a na kuu chaka tuti kuu ka'ai ni naa koni ni kana'a chaka ni saa ña'a ni ka'aini no tuti yo'o.

Kande'e ni noo ñaa nakani saa in to'on ndei kuu iin iin ta'ai ña dja nakadji ña xi'i iin tikata noo nda'a kuu ña.

Noo ñaa nakani saa in to'on iio:

Kuu nii taa ña na	Noo kaa sa'a tuti	Noo ndeyoo nii taa na
Kargo	Me'ei tuti	Noo kaa sa'a tuti
Noo ni ndi'i tuti	Nde kuu nii taa ña	Noo ka'a sa'a chaka tuti

Ka'ai ta'ai ñaa nakani saa in to'on dja chiinda va'a ña.

Me'ei tuti
Noo kaa sa'a tuti

Noo ka'a sa'a chaka tuti
Noo ni ndi'i tuti

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on ka'a na yo'o.

Ki'io nii yu'u ni:

- ¡Nii kasao, kadji ini sande'ei yo'o!
- ¡luu xixi kaa yo'o!

Ki'io xidjo ini ni:

- Ka'a va'a ndekia nii kuu.
- Xidjo ini naa keeon djion.

Nakani ini ni nkekio ka'a ni xii dji to'o ñaa nii taa na ka.

Ka'ai ni xi'i tachi ndaki mi ni adivinansa yo'o.

Noo yuku kuu ña kuii
Noo ya'ai kuu ña nde'ei
Ini ve'e kuu ña ku'ua
¿Ndekia kuu ña?

Ña kuu ña: to'on

Noo iin yodjo koo kuu yodjo
Iio iin taa sa'ano koo kuu taa sa'ano
Iio idji yu'u ra koo nani cha
Xi'i no'o sei na
¿Nde yoo kuu na?

Ña kuu ña: Ndidji

Ndukoi nakani ini ñaa ni ka'i

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nii kuu u'u noo nii ka'ai adivinansa?
¿Nii ka'a va'ai ña nii koni ka'a adivinansa?
¿Nde choon kuu ka'ai yu'u to'o xi'i tachi ndaki mii?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Naa ka'ai ni xi'i tachi ndaki ni, kania kande'e ni ndekia ndo'o na noo tuti dja ka'ai va'a ni ña, ki'io kee kuenda naa xidjo ini, kion nii yu'u, ña kunda'i ini na, teiin djau ka.

Noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni to'o ña ka'a dji dji ndo'o na, ka'a ni ñaa kio ndo'o na ka'a noo tuti ka naa ka'ai ni noo naa ño'o xi'i ni.

3. Ñaa kuu kee ni dja kee nduu ni na ku'a ni ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on iin tuti.

Ka'i ni to'on 31, “Kuento ndiyí'i xi'in kodjo'o”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Kee ni too kio kaan aa vei yoo dja kai ni:

- Ka'i kaya ni to'on ta kanda ini ni too ndoo na yuu kaa tuti saa.
- Vii kani to'on dja ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni.
- Dja vii na katai ñaa ka'i ni, kandati kaya ni ta vei in koma, in *punto, punto* suspensivo xi'in *guion*.
- Tai kaa ni ta kua ni ndatoo ni, ta kua ni kaa vaa ni saa in ñaa xi'in taa kua ni kaa ni ña kadji ini.
- Kanaa vaa nii kuu ñaa ka'i ni, noo kandodjoa xi'in na ni kava xi'in naa ni ta'an to'on savi. Ñaa yo'o kuu ña ndayai ka'an ni ta kuani kasaa ka'i ni.

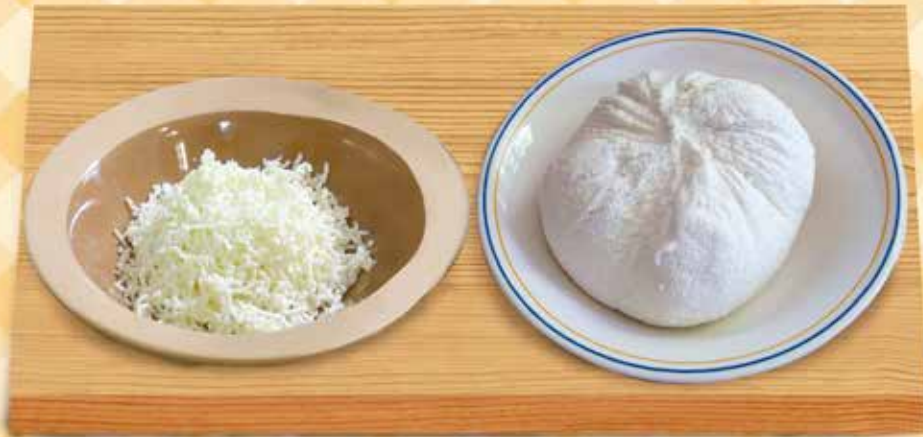

Ka'i ni to'on.

Ka'a ndu'uxii ndikuu naa yuu ñaa sa iio queso saa

**Ña nii kava'a ndu'u ve kua
xi'i ña iio ñoo miia**

Ki'io nono kuu: kaa 9 na'a nda kaa 6 saiini.

Nakaa ñaa Guadalupe Domingues.

Kaka ni noo: 291 765 876

Djiko tani ndu'u noo na djikoo ñaa
sasa'a na djita.

Sa na'a ni noo djikoo ndu'u.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kaa tuti kua?

¿Nde oon ni taa na tuti kaa?

¿Nde yoo kee choo tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa
ndayai?

Ka'ai ni tuti ka'an saa in ña'an kuyai.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ve'e ña saño'o noo na

Na koo nde'e va'a ka ni... nadjaka nii ndo'o ni.

Sande'e oon ndu'u nduchi noo ni

Ki'io nono kee chho ndu'u kuu noo lune nda savado ki'io kaa 7:00 nda 17:00 saakua.

Taa taco

Va'a sa'a:	Va'a nda ya'ai ña
<ul style="list-style-type: none"> • sope • tii koo • kesadiya 	Kuu ka 18:00 saakua nda 21:00 saakua

Noo djiko na ndisa El Sol

Kee va'a ni noo, kuya'ai ndisa luu nda xii noo ya'ai, vaa kuu 4 xii 5 marzu ki'io kaa 10:00 kuu nda 14:00 saakua.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Noo ndekia tuti ka'an saa in ña'an kuyai yo'o?

¿Ndekia na'a iinoo tuti ka'an saa in ña'an kuyai yo'o?

Naka'ai ni tii ña io va'a noo nato'o na.

1. Tuti ka'an saa in ña'an kuyai kuu:

Lu'u ka'a

Ku'ua ka'a

2. Kee choo na tuti ka'an saa in ña'an kuyai dja:

Ka'a naa sa'a iin ña
djiko na

Naa chiinda va'a na
to'on

3. Tuti ka'an saa in ña'an kuyai kuu ñaa vaa on:

Nandodjo na

Nduusa ini na

4. Iin tuti ka'an saa in ña'an kuyai:

Koo kania natao na
ña'a noo ña

Kuu natao na ña'a
noo ña

5. Tuti ka'an saa in ña'an kuyai kuu ña tuu va'a noo na:

Ne'ea to'o tuu va'a chaa
noo djao ka naa yuu

Ku'ua nda nii taa na
noo ña

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Tuti ka'an saa in ña'an kuyai kee choon dja, dja djana'a na xi'i ka'a na sa'a iin ña'a djiko na dja na kandia xii naa koni na kaa na'a chaka na sa'a ña djiko na.

Tuti ka'an saa in ña'an kuyai:

- Kania kaa kuu ña lu'u xii vii.
- Ñaa vaa on ndusa ini na.
- Kuu ko'o ña noo djao naa yuu on va.
- Kania koni na ña.

Ka'ai tuti yo'o.

Don Nacho koni ra djiko ra ndidji nii xio ra
xii *mango*, tii kuua, xii *melon*.

Taa ni iin to'o na koni mia ndusa dja djiko ni ña'a ka.

Taa kuu ku'ui djiko ka.

Taa ni ki'io ya'ai ña.

¿Ndekia natao ni noo tuti ka'an saa in ña'an kuyai?

**Taa iin tuti ka'an saa in ña'an kuyai xi'i ñaa nii taa
ni noo ña nato'o na sata ka.**

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ndiko kande'e ni tuti ka'an saa in ña'an kuyai

Chii nda'a ni iin ✗ ndekia io noo ñaa ni taa ni.

Kaa nde'e tuku ni:

To'on	Jaa	O'oon
¿Nda'a kuu ñaa djiko ni?		
¿Aa nda'a ndekia kee ña djiko ni?		
¿Ka'a ña ki'io ya'ai ña djiko ni?		
¿Aa nda'a kuu no djiko ni?		
¿Aa ka'a ña nde kuu xii nde ora djiko ni?		

Naa komani iin ña noo tuti ka'an saa in ña'an kuyai, ndu va'a ni ña.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Ka'ai ni xii kaa nde'e ni ndekio taa na to'o yo'o.

ka'an	kava'an	sa'an	chinde'en	sande'en
chiidje'en	ki'in	kandi'in	djandi'in	ndo'on
seidjo'on	djo'on	kandu'un	ndu'un	ye'e
ya'a	ma'a	sa'a	ve'e	dje'e
xi'i	kui'i	tiñi'i	ko'o	ndo'o
yo'o	yu'u	u'u	ku'u	natu'un

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Nde ki'io nadjaon noo taa na ña?

¿Ndekio ndjaon noo ka'ai na ña?

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Na to'o xii naa ño'o xii ni ña nato'o ña na dja taa *letra*.

Noo to'o nii ka'ai ni, ɛndi ka *letra* kuu ñaa ka'a na dja kana tachi chi djiti na?

Kande'e ni ñaa ka'a ndekia kee ni 1 dja taa va'a ni to'o ne'e vokal yo'o.

a'an	e'en	i'in	o'on	u'un

ɛAa ni sa'a na'a ni...?

Ña *letra*: **a'an**, **e'en**, **i'in**, **o'on**, **u'un**, nani ña vokal reartikulada *nasal*. Ñaa yo'o kuu djao ka *letra* ne'e to'on ni.

Ki'io na'a ña vokal yo'o kuu naa ka'a na ña no iin to'on dja tachi ya'a too vi'i ini djikona naa ku'a ndadji ña, dja naa ku'ua ndi'i to'o dja kana tachi chi djiti na.

2. Dja xino ni ña ka'a na xi'i to'o va'a.

1. _____ kion tito.

Kuaan

Kua'an

2. _____ naa yuu sa'anoo.

Chinden

Chinde'en

3. _____ ki'in taakuu yuta.

Sa'an

San

4. _____ ta ndo'o djee.

Ndo'o

Ndo'on

5. Ño'on _____ ye'en.

natu'un

natun

Taa ni o'on to'o komani noo ni taa na yo'o.

Ku _____ yu'u na kani x _____ n t _____ n ndei nd _____ na
 ñoo lo'o mii. Ta xino, toon ndindi, ñuchi vaa ndaa keí ñoo
 mii, xi'in ve'e ndo'o ño'on xi'i djaoka ña ndo'o tavike.

3. Taa ni uu to'on noo iin iin vokal reartikulada *nasal*.

a'an	e'en	i'in	o'on	u'un

Taa iin ni to'o noo kee choo ni to'on vokal reartikulada
nasal: a'an, e'en, i'in, o'on, u'un.

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

**Ñaa nakani saa in
to'on kio tata ñoo**

Djidji nde'e in in ñaa kuo'e ku'u naa yuu, ndidjani to'a kio kee
tata naa nii ko'oyo, kechona yuku tata xii djaoo kaa ña'a io
naa oo yati ñaa. Tata ñaa kuu in ka naa kee naa dja kee tata
naa ku'ue, naa'ai naa kee naa kio ka'a naa kee tata xii yuku,
ndi'i dja nde naa ndukuna, naa kee tata xii yuku na'a chaka.

*Mal aire**

Ñaa ioo va'a xii ku'ue naa tata ñoo

Ñaa ioo va'a kuu naa ioo iin naa ini mia, ñaa xini toni xii niio,
dja iin kuu ndi'i vaa naa yuu xii naayuu.

Ku'ue kuu naa koo iin naa ñaa vixi xii ñaa i'ini, naa naa ki'io
ki'ita'a naa xii djaoo ka naa yuu, naayuu xii animan.

*Mal aire**

Ki'io kee ñaa:

U'u naa yuu xihina naa iin xia djiina oo iin xia ñii na, kuitana
dja saandiki ñiina; ñaa tatana ña'a chii iion, koo tiina, naa nduu
yaana xii kuu ndai'i inina; dja ndaanii kuu djaana xii dji vaa
kuuna.

* Diccionario Enciclopédico de la Medicina Tradicional Mexicana. (2015). Mal aire.
En Biblioteca Digital de la Medicina Tradicional Mexicana. Recuperado de
<http://www.medicinatradicionalmexicana.unam.mx>

**Noo djiko na ndisa
El Sol**

**Kee va'a ni noo, kuya'ai
ndisa luu nda xii noo
ya'ai, vaa kuu 4 xii 5
marzu ki'io kaa 10:00
kuu nda 14:00 saakua.**

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde to'o kua?

¿Ndei nadjaon iin iin to'o?

¿Nde choon kuu yoo iin iin to'on yo'o?

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Chaa ñaa djaku'a ni 2

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Ka'i na to'on kio nani ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu kaa saa ñaa kuu kei naa ñoo dje'e dja kanda ini ni ndei saa kaa to'on.
- Ka'i na dja kanda ini na ndiku to'on ndayai vei no ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu saa ñaa kuu kei naa ñoo dje'e na djavi kaa ni ñaa ni kanda ini ni.
- Ka'i ñochi ni to'on ka'i ni xi'in ñaa kadji ini ni xi'in ñaa kundai ini ni.
- Taa ni, ndu koo ni kandee ni ña ni taa ni nduvaa ni ta komania no iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika ta'an ño'o xika.
- Kana ni ndi kua kuu iin ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu xi'in iin Tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.
- Kanda ini ni ndei choon chokuna iin ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu xi'in iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.
- Kanda ini ni no kee choon **n/ñ** no taa na to'on.

Kaa nde'e ni ña ni nana yo'o dja ka'ai ni ña ka'a naa yuu yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kaa tuti nii ka'ai naa ña'a ka?

¿Ndei nii xini ni tuti yo'o?

¿Ndee oon ka'ai na tuti yo'o?

Nanduku ni ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu chií na'a na tii ña yo'o dja ka'i ni to'on china'an yo'o.

TUTI KA'AN ÑAA NDAYAI KUU ÑOO O NAYU ÑAA KUU KEI NAA ÑOO DJE'E NA

Ña va'a sasa'a na, iin ña chinde ña naa ño'o dje'e na

Iin ña sasa'a va'a na na ño'o dje'e na xi'io nde inia dja koo va'a deje oon

OMAR FLORES

Siudad de Mexiko,
kuu 31 yoo marso kuia 2016.

Va'a kasa'a na iin ndi kuu no taki ndi kuu naa yuu, dja va'a kandeí na dja koo ku'u na, chaka vi nda ya'ai na ña'a ño'o dje'e kania kasa'a va'a na ño'o dje'e na, na ni kaki xi xi'i na dja chichi ña na.

To'on kio va'a ñaa kei na ña'a chindeña nii kuni vida na; kasa'a, va'a na, chindeña dja o kuna o dje'e na taa noo kaki xii.

Taa sasa'a va'a ña'a, taa ño'o dje'ea chindeña dja oo noo ta lee, chindeña dja o kuu ta lee xi'in na oo koo vee xii noo nii kaki xii.

Taa kuu na no'o dje'e na xii ki'io kaki xi ne'e ta'a ña ki'io djaa na mina xii ki'io sasa'a nana ño'o dje. Ña yo'o kuu kee na dja kasa'a va'a

na kuu chinde na dja kandeí va'a na ña'a ño'o dje'e.

Mia ndusa kania kee ña'a:

- Taa ni no ña sasa'a ni ndiki ña'a xii noni (noni, tirio, avena, arros, tein djao ka ña); ku'ui xii ña kuii (tikua, ndika, mansana, tikua ndiki, tineei, yiki, tiikuiti, sanaoria, tein djao k aña); leguminosa xii ñaa ve'i kiti (nduchi, lenteja, aba, garvanso, taa ndodjo, nduu, keso, tiifoo, tiyaka, koñi chee, oo kini). Na kasa'a ni ña yo'o ki'io va'a ña, koo nde ni xii ña xinño'o ni dja kuu va'a ni, dja ku'ano dje'e ni.
- Naa koo kei kua na dja'an, siti xi'in ñaa vidji.
- Naa koo na ona vaso ta kui oo uu litro taa kui iin kuu.
- Naa kasaan oni ndee iin kuu (kadjini na, kasa'a na xi'in kadjei na); tei ñaa kasa'a na na kei na oni noo kui xi'in ñaa kavaa xi'in lechi.
- Kasa'a ni chaka vitamina xii mineral ki'io asido foliko, yerro y kalsio, dja naa koo ña kee choo ni, nato'o ni taa kee tata ña dja ka'a ra ndekia ko'o ni.
- Djani'i ko'o ni alkohol, nii koo ka'o ni sigarro o ni droga.
- Lin ndi'ikuu noo takini lu'u yera vidji naa ko'o ni.

- Koo inini lu'u kafé ko'oni naa ño'o dje'e ni xi'in naa djachichi ni taa lee.
- Chaani ñii kei ni.
- Koo dada ni xii kane'e va'a ni ki'io vee ni.

Yoo kua nduu kandu xi'i ni djao ñaa ne'e ñaa kei ni:

- **Kalsio:** lechi, queso, brócoli, nduchi, sardina.
- **Yerro:** djita sa'a, yuku kui, tiyaka, koño tiño, koño cochi.
- **Asido foliko:** espinaka, jugo ti kua, nduu.

Ñaa na'an na ndi'i dja kuu na ña'a koni kuano va'a naa djaa koo djani ku'una no sa'anona, dja na kuano va'a dje'ena, saa ñoo ndani mia ndusa kania kasa'a vaa na toon ki'io saano na kuan na.

Taa ni u uña nakani ini ni ña kuu taa ni no tuti yo'o.

Ka'ai va'a ni tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu.

Taa nii to'o djiin nani'i ni noo noo tuti, nda noo ña nii taa ni.

Taa ni ki'io nii ka'a tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu.

¿Nde va'a ri ndaya'ai ñaa sasa'a na?

¿Nde ki'io kania kasa'a iin naa ña'a ño'o dje'e?

¿Nde kia kuu ka'a ni xii iin naanaa dja ki'io ñaa ña'a kasa'a dje'e ña?

¿Nde ki'io kuu kee aa koo dada xi'i mia?

Chií na'a ni xii iin ✓ naa kuu Ñaa ndaa ndisa oo Ñaa ko'o ndaa.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

To'on	Ñaa ndaa ndisa	Ñaa koo ndaa
Iin naa ña'a ño'o dje'e kuu kasa'a ña ku'ua ñii.		
Ñaa sasa'a va'a naa ña'a dja noo ñaa nodo'o na ñaa noo dje'e na xii dja koo xi'i lo'o de'e na.		
Kuu ni'i asido foliko naa sasa'a ii.		
Kuu ni'i kalsio naa sasa'a ii noo ta ndodjo, nduchi,		
Kuu ni'i yerro naa sasa'a ii tiiño, tiiyaka, ña'ao.		
Kuu ni'i asido foliko naa sasa'a ii nduu, espinaka, tikua.		

Kande'e va'a ni dja nani'i ni noo tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu ña xika na.

¿Nde kaa ku kuu tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu?

¿Nde nani na yuu nii taa tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu?

¿Ndei nii taa na tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu?

¿Nde nani tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu?

¿Nde ta'ai tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu ka'a sa'a ña'a nii kuu?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Aa ndusaa ini ni...

Tuti **ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu** kania ka'a sa'a ña'a kato naa yuu kana'a. Naa taa ni iin tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu kania tao kuenda ni ña nato'o na yo'o:

¿Nde kia? ¿Nde yoo? ¿Nde oon? ¿Ndeei? ¿Nde ki'io? ¿Nde va'a?

Ñaa ka'a ña ndu yiko ña noo o'on ta'ai:

Kuu ña: Ka'a ña sa'a ndii kuu tuti dja kan aña xii *letra* na'ano na comani kasa'a ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu oo iin ña ni nana.

Kuu chií uu oo no kasa'a: Ne'e ña ña'a ndaya'ai chaka noo ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu dja ta'a lu'u ña.

Kuu ra ni taa ña: Nda'a ña na komani noo ka'a ña mii ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu xii *letra* lo'o.

Noo ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu: Kuu tuti noo nakani na de ki'io nii kuu iin ña'a.

Iin ña ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu kuu ta'ai iin tuti nani periodiko, tuti yo'o ne'e ku'ua ña ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu jda ka'a sa'a dji dji ña'a.

Djao ndee noo tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu chindaa na ñaa nana oo ña'a natau na.

Ka'ai ni kuu xi'io na noo iin iin ta'ai tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu.

Ka'i taa tai to'on mi. To'on savi nino 3

Kuu ña

TUTI KA'AN ÑAA NDAYAI KUU ÑOO O NAYU ÑAA KUU KEI
NAA ÑOO DJE'E NA

Ña va'a sasa'a na, iin ña chinde ña naa ño'o dje'e na

Kuu chií uu
oo no kasa'a

**Iin ña sasa'a va'a na na ño'o dje'e na
xi'io nde inia dja koo va'a deje oon**

OMAR FLORES

Ciudad de Mexiko,
kuu 31 yoo marso kuia 2016.

Kuu ra ni taa
ña

Va'a kasa'a na iin ndi kuu no taki
ndi kuu naa yuu, dja va'a kande
na dja koo ku'u na, chaka vi nda
ya'ai na ña'a ño'o dje'e kania kasa'a
va'a na ño'o dje'e na, na ni kaki xi
xi'i na dja chichi ña na.

To'on kio va'a ñaa kei na
ña'a chindeña nii kuni vida na;
kasa'a, va'a na, chindeña dja o
kuna o dje'e na taa noo kaki xii.

Taa sasa'a va'a ña'a, taa ño'o
dje'ea chindeña dja oo noo ta lee,
chindeña dja o kuu ta lee xi'in na
oo koo vee xii noo nii kaki xii.

Taa kuu na no'o dje'e na xii ki'io
kaki xi ne'e ta'a ña ki'io djaa na
mina xii ki'io sasa'a nana ño'o dje.
Ña yo'o kuu kee na dja kasa'a va'a

na kuu chinde na dja kande
va'a na ña'a ño'o dje'e.

Mia ndusa kania kee ña'a:

Noo ka'an
ña ndayai
kuu ñoo o
nayu

- Taa ni no ña sasa'a ni ndiki ña'a xii noni (noni, tirio, avena, arros, tein djao ka ña); ku'ui xii ña kuii (tikua, ndika, mansana, tikua ndiki, tineei, yiki, tiikuiti, sanaoria, tein djao k aña); leguminosa xii ñaa ve'i kiti (nduchi, lenteja, aba, garvanso, taa ndodjo, nduu, keso, tiiño, tiyaka, koñi chee, oo kini). Na kasa'a ni ña yo'o ki'io va'a ña, koo nde ni xii ña xiiño'o ni dja kuu va'a ni, dja ku'ano dje'e ni.
- Naa koo kei kua na dja'an, siti xi'in ñaa vidji.
- Naa koo na ona vaso ta kui oo uu litro taa kui iin kuu.
- Naa kasaan oni ndee iin kuu (kadjini na, kasa'a na xi'in kadjei na); tei ñaa kasa'a na na kei na oni noo kui xi'in ñaa kavaa xi'in lechi.
- Kasa'a ni chaka vitamina xii mineral ki'io asido foliko, yerro y kalsio, dja naa koo ña kee choo ni, nato'o ni taa kee tata ña dja ka'a ra ndekia ko'o ni.
- Djani'i ko'o ni alkol, nii koo ka'o ni sigarro o ni droga.
- Lin ndi'ikuu noo takini lu'u yera vidji naa ko'o ni.

- Koo inini lu'u kafé ko'oni naa ño'o dje'e ni xi'in naa djachichi ni taa lee.
- Chaani ñii kei ni.
- Koo dada ni xii kane'e va'a ni ki'io vee ni.

Yoo kua nduu kandu xi'i ni djao ñaa ne'e ñaa kei ni:

- **Kalsio:** lechi, queso, brócoli, nduchi, sardina.
- **Yerro:** djita sa'a, yuku kui, tiyaka, koño tiño, koño cochi.
- **Asido foliko:** espinaka, jugo ti kua, nduu.

Ñaa na'an na ndi'i dja kuu na ña'a koni kuano va'a naa djaa koo djani ku'una no sa'anona, dja na kuano va'a dje'ena, saa ñoo ndani mia ndusa kania kasa'a vaa na toon ki'io saano na kuan na.

Dja naki'i ta'a ni xii iin raya ta'ai tuti ka'an ñaa ndayai kuu ñoo o nayu xii to'on tarnda yo'o ku'ua.

Kuu chií uu oo
no kasa'a

Ki'io kuu na ño'o va'a dje'e na xii na kaki xii ne'e tan nda ña xii nde ki'io iioo dada xii ki'io sasa'a nana xi. Ñaa yo'o kuu kee na dja kasa'a va'a na, dja kuu chindee ña dja koo ku'u na ña'a ño'o dje'e.

Kuu ra ni taa ña

Omar Flores

Noo ka'an ñaa
ndayai kuu ñoo
o nayu

Iin kasa'a va'a ni naa ño'o dje'e ni xi'io nde inia ña kuu va'a dje ni.

Kuu ña

Ña sasa'a va'a, kuu iin ña chií nde ña chinde ña dja koo va'a nn ño'o dje'e na

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ka'ai ni xii djaku'ua ni to'o yo'o ki'io ka'a na.

Noo ña'a ndayai'i xixi

- Koo kasata saakua, tidjo saa ka'a va tii ñoo ña kasaan.
- Na iio ni noo kuu iio, ku'ua ni noo kaka va'a ni.
- Ni ke va'a ndu'u xiia mino kuia viti.

Ñaa lu'u nda ya'ai

- Na yuu va'a nda kuu na.
- ¿Aa kee choo ii vi ndo?
- Koni nda'a ii yo'o

Kava'a ni djao ka to'on dja ka'an ni ñaa ki'io ni kee ni xii ña ni ka'ai ni.

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on tuti yo'o.

Mono xii la'ao

(Ta'ai)

Saa na'a, noo yuku saa iio iin ndika'a chií kano'o.
Yii ki kaa sakuu Rey ndii kuu kiti saandei ñoo.

Iin kuu, rey ndika'a nii kana ri sande'eri na
ne'e ta'a ri noo yuku ño, dja ni kasa'a kini ña
naa yuu. Va'a kuu kaon nda'ari, kasaari koo ni

sa'ani ñara. Noo kankonori ku'ua ri, nii chi'i sa'a ri iin ta'ai yito dja ni kankao ri, tidjo kaao nakori dja kankono ri, nda ni kasaa ri ve'e ri.

Naa ni kava'a to'on yo'o: Gerónimo Ricardo Can Tec

Ndukoi nakani ini ñaa ni ka'i.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

- ¿Ndekia ni taa ra nii kuu ka'a oon?
- ¿Ni kande oon nii ka'a ñ anda ya'ai noo tuti kaa?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Na kee nduu ni ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on tao kuenda ni, nde yoo kuu na yuu kuuei djo'o ña; aa kuu na na kuali, na taki oo na yata; aa na'a sa'a ña ka'a ni; aa katona kandaa ini na sa'a ña ka'a ni, ñaa yo'o chiinde ña dj ande ki'io ka'ai ni; kuu dja kanda ni nd'a ni oo noo ni, oo, kande'e ni na dja kandaa ini ni aa sei djo'o ña na.

Ndaa ya'ai tani kaa na'a ni nde ki'io ka'ai ni iin tuti, kania kato na ka'ai na, dja kuu ka'ai va'a na dja ka'a va'a na.

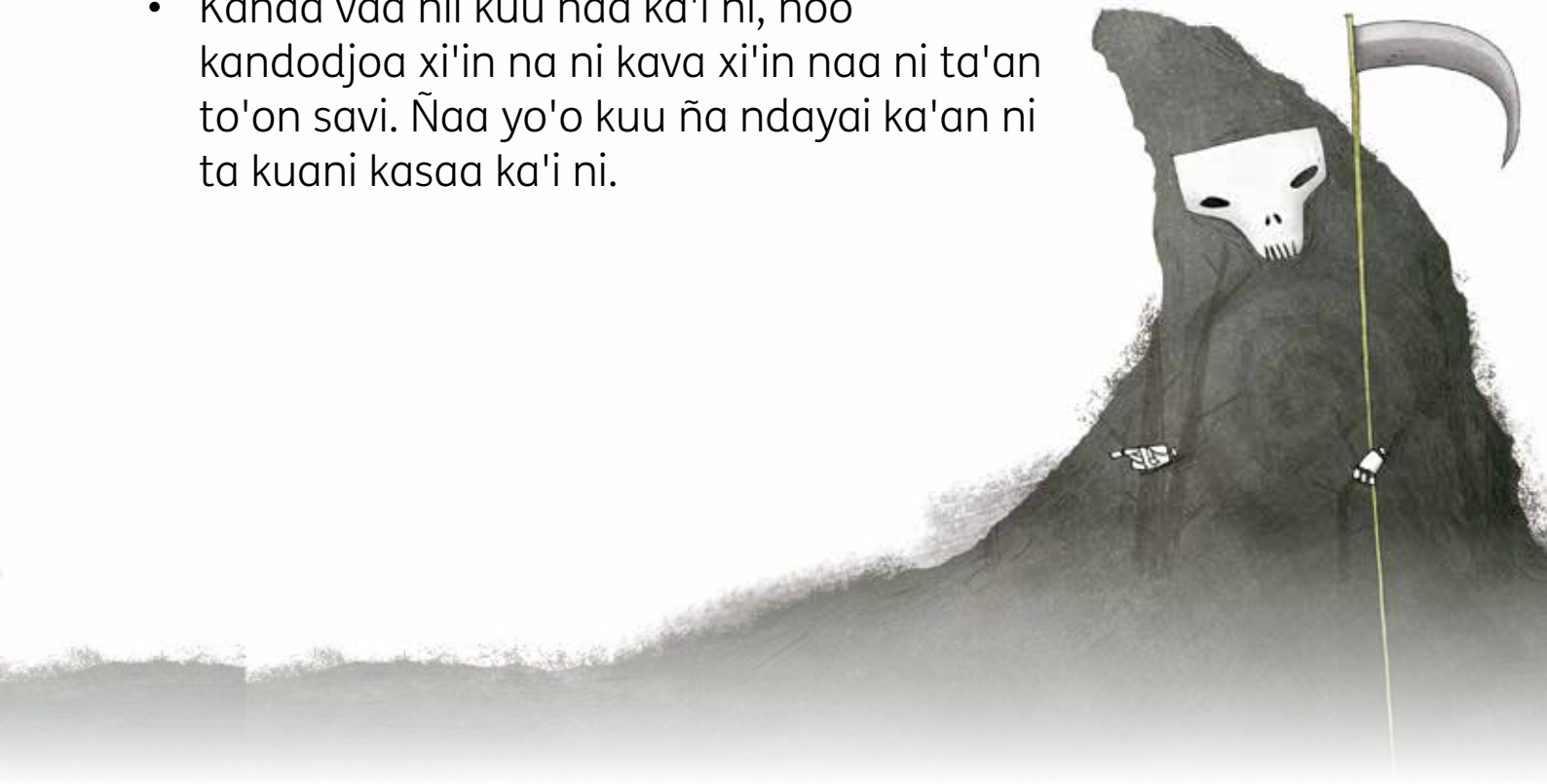
3. Ñaa kuu kee ni dja kee nduu ni na ku'a ni ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on iin tuti.

Ka'i ni to'on 29, “Inaa xiira djini tai”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Kee ni too kio kaan aa vei yoo dja kai ni:

- Ka'ai tadjì ni tuti dka kande'e ni ndekia ka'a ña.
- Koo dada ki'io ka'a ni to'on.
- Nani'i nii ña nda ya'ai chaka noo tuti, djakua'a ki'io ka'a ni to'o, dja kande'e ni na se'e djo'oña daj koo djaño'o ni noo ka'ai ni daj kuu ka'ai ni.
- Kanaa vaa nii kuu ñaa ka'i ni, noo kandodjoa xi'in na ni kava xi'in naa ni ta'an to'on savi. Ñaa yo'o kuu ña ndayai ka'an ni ta kuani kasaa ka'i ni.

Ka'ai ni ndekia nakani ini ta'an ña'aa yo'o.

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Nde kaa tuti taa ta'an ña'aa kaa?

¿Aa saa ni ni'i ni iin tuti ii noo chaa? ¿Nde oon?

¿Aa saa ni taa ni iin tuti yo'o?, ¿ndekia nii taa ni?

**Taa ni iin tuti noo kandodjo yiko kuu to'on kania
ko'on noo iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu
naka xika.**

**Ka'ai ni dja chi na'a tii ta'ai tuti noo ndato'on na xi'in nayu
naka xika nii taa ni.**

Nde xia xii nde oon

To'o ndios

Ña ka'a na

Noo naa ni taa na

Naa nii taa ña

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika kuu iin tuti taa na dja ka'a na iin ña'a oo nato'o sa'a iin ña ndo'o na, chinda'a na xii correo ini iin tutu ni ndadji.

Ñaa ka'a iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika chií kodjo yiko na ya'ai yo'o:

Nde oon xii noo ni taa na ña: Ka'a ña nde kuu xii nde kaa xia nii taa na tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.

Noo naa ni taa na: Ka'a kuu naa yuu noo ku'ua tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika, sa'a ño kuu ko'o ña xii iin to'o ña koni ña.

To'o ndei na: To'o ka'a na dja kasa'a nato'o na xii noo naa ni taa na.

Ña ka'a na: Kuu to'o koni na ka'a noo nayuu noo nii taa ni. Iin iin ña nakani ini na kania kaa ne'e ta'a ña xii ña koni na nato'o na.

To'o ndios: Kuu ña taa na na saa ndi'i nuu taa na ña nii koni na ka'a na, kuu kakuu ña iin to'o oo ku'ua to'o.

Naa nii taa ña: Ñaa yo'o ku kuu na yuu nii taa tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.

Taa ni kuu ta'i to'on kio kania koa.

Tuti mii ni dja djaku'a ni kai ni xi'in taa ni

Tezoatlan, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Rosaura:

Dje di'i lo'o, naa koo va'aon noo nakaon.

Nii tai noo dja ka'ai xion, ñaa kadji ini xi'l noo djana'a. Naa djana'an kasana ndaa ñoo dja va'a ini naa. Xii na kati'ai tai to'on, kio tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika yo'o. Saa nii kati'ai tai firmi.

Ñaa Juana, koo nii saio tiaña kaiña ni taaña, xion nii ndee ini dja koin xiin naa djakua, nakaa yati Ve'e Tataa. Ona kundu'u sa'a djakua saina, dja iin ndi'ikui ndu'u, chi'indeta'a ndu'u dja inn xikandu kuandu noo ña djanan asesores, dja ka'an tanina to'on mia.

Taa kuio ndo'o mii, djion tani naa kadji inio ñaa saa tia'i tai xi'in kai. Taa naa kasao ve'e, kai noo iin ñaa nani kuento nani "Inaa xi'in ra djini tai" kuento ñoo ndaa no tuti ni xio noo ndii nduu na yata. Mia kuaki nda vao kea toon kio saki yuu, chi'i luu ndao kaan ñaa vei noa.

Kaa ndaa vachao mio, djani kana toon noo kee choon, chi'i djio ni tao no iin tuti ni chindao noi, ñee xaa, Norte, nano ndao kei taa koo na yuu kua sano. Keo tata dja kano noo xi'in na kee choon xio, dja koo dada taan ndoo xii mindo.

Kuu ndai ndao ini tatao sao kaan na.

Kaa djii ini ñaa nii ndatoi xio.

Estrella Velázquez Ortiz

Ndu koni kandee ni djavi nduva'a ni kuu ta'i to'on kio nani ñaa.

Na no koa

Tezoatlan, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Kuu xiin no
ni taa na

Rosaura:

Dje di'i lo'o, naa koo va'aon noo nakaon.

Nii tai noo dja ka'ai xion, ñaa kadji ini xi'l noo djana'a. Naa djana'an kasana ndaa ñoo dja va'a ini naa. Xii na kati'ai tai to'on, kio tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika yo'o. Saa nii kati'ai tai firmi.

No kua
na kasa

No kaa
na kua
ña

Ñaa Juana, koo nii saio tiaña kaiña ni taaña, xion nii ndee ini dja koin xiin naa djakua, nakaa yati Ve'e Tataa. Ona kundu'u sa'a djakua saini, dja iin ndi'ikui ndu'u, chi'indeta'a ndu'u dja inn xikandu kuandu noo ña djanan asesores, dja ka'an tanina to'on mia.

Taa kuio ndo'o mii, djion tani naa kadji inio ñaa saa tia'i tai xi'in kai. Taa naa kasao ve'e, kai noo iin ñaa nani kuento nani "Inaa xi'in ra djini tai" kuento ñoo ndaa no tuti ni xio noo ndii nduu na yata. Mia kuaki nda vao kea toon kio saki yuu, chi' luu ndao kaan ñaa vei noa.

Kaa ndaa vachao mio, djani kana toon noo kee choon, chii djio ni tao no iin tuti ni chindao noi, ñee xaa, Norte, nano ndao kei taa koo na yuu kua sano. Keo tata dja kano noo xi'in na kee choon xio, dja koo dada taan ndoo xii mindo.

No ni djandi
na ñaa kaa

Kuu ndai ndao ini tatao sao kaan na.

Kaa djii ini ñaa nii ndatoi xio.

Estrella Velázquez Ortiz

Na ni taa na

No nani ni to'on

Kava ni iin tuti noo kandodjo yiko kuu to'on kania kane iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika taa ni.

Kua tuku ni kande ni aa tuti noo kandodjo yiko kuu nea ndi'i to'on xin ñoo dja taa na iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika, kandee ni kuadro vei yo'o.

Chindaa ni iin ✗ no ndinda to'on saa ni chikodjo vani no tuti noo kandodjo yiko kuu ni taa ni.

To'on	Jaa	O'oon
Kuu xiin no ni taa na		
Kuu na noo koa		
To'o ndei na		
Noo kaa na ñaa koni na ndatoon na		
Kuu na ni taa		

Noo ni kava ñaa kaa tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika

¿Ndekia ka'a ni xi'i na yuu ka?

Chikodjo yiko ni ña'a ni taa ni, ¿ndika ko'on mii noo? taa ¿ndika
xika ku'ua?

Dja ñaa ka'a ni no tuti na koo vii ña dja kanda ini na chikodjo yiko nia, dja taa ni to'on no kuadro vei yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

To'on ndaya'i	Djaoka to'on djaxino to'on ndaya'i
1	
2	
3	

Yo'o taa ni to'on ndaya'i xi'in to'on dja na xino ñaa kaa ni.

Ka'i taa tai to'on mi. To'on savi nino 3

1.

2.

3.

4.

Tani iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.

Oo na ndodjo ni ndii to'on kania kane iin tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ndiko kande'e ni tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika.

Chinda ni iin no tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika to'on xika na no ni.

To'on kania kanea:

- ¿Aa nea kuu xiin no ni taa na?
- ¿Aa nea kuu na noo na ni taa ña?
- ¿Aa nea kuu na nii taa ña?
- ¿Aa nea iin no kua na kasa na ndato'on na xi'in na no koa?
- ¿Aa nea no kaa na kua ñaa koni na ndato'on na?
- ¿Aa nea no ni djandi na ñaa kaa?

To'on kania ni taa na:

- ¿Aa ne'e tuti iin nii kuu ña nakani ini na?
- ¿Aa va'a to'on ne'e ña dja ka'i na noo naa ni taa na?
- ¿Aa ne'e ta'an ñaa nakani ini na xii choon nii taa na tuti?
- ¿Iin iin ta'i tuti ka'a vii ña xii ña nakani ini na nda ya'ai xi'i ña kava'a ña dja kanda va'a ini tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika?

To'on kio ni taa na:

Aa ni kee choon na *letra* mayuskula:

- Noo ni taa na kuu nayu xi'in kuu ñoo
- Noo ni kasa'a iin to'on
- Noo ni ndi'i to'on xi'in iin punto seguido

Ni kee choon ni signo puntuasion:

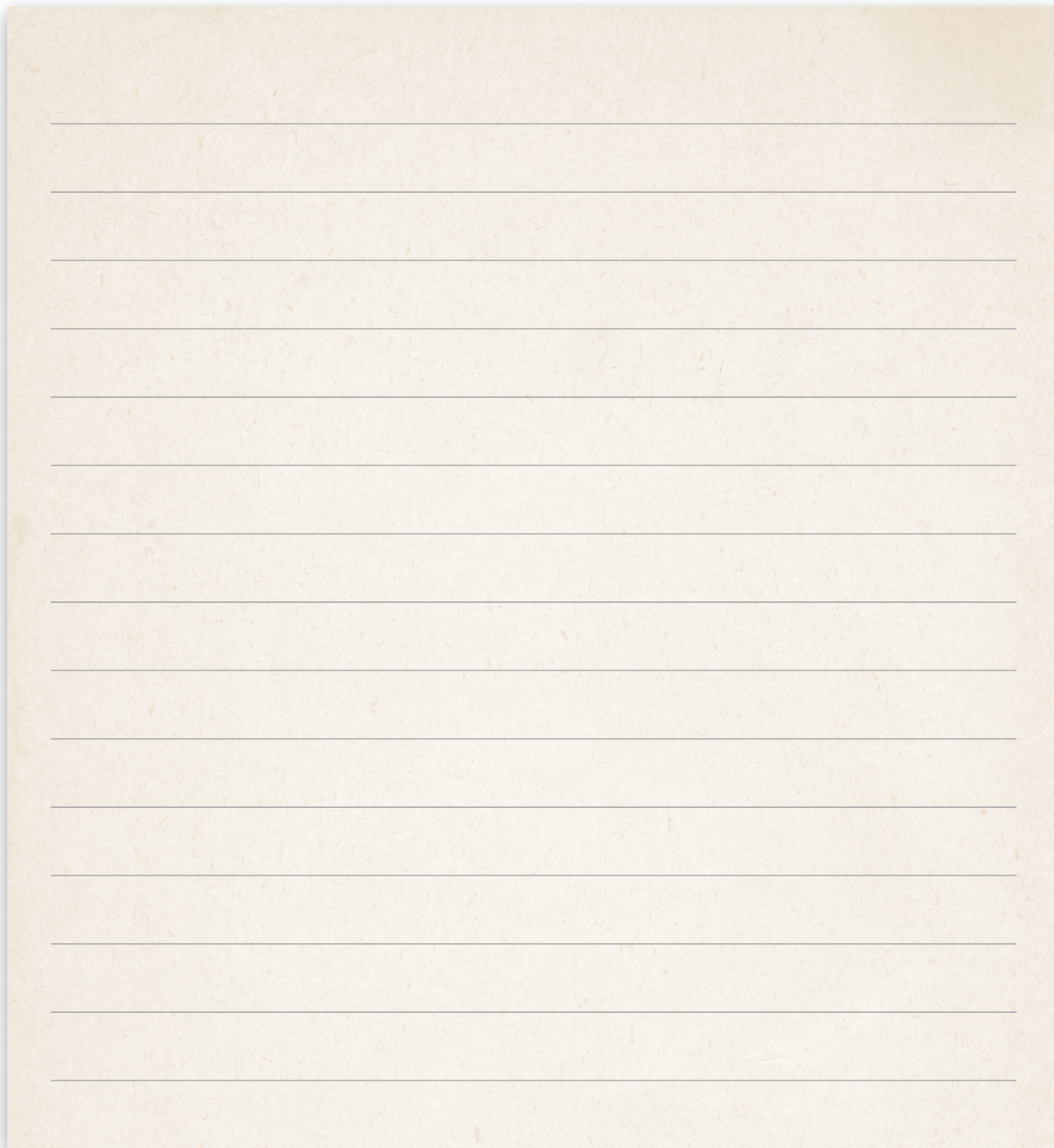
- Ni kee choon ni *punto seguido*
- Ni kee choon ni *punto final*
- Ni kee choon ni koma

Kani xi'in iin na djakua xini na ka'i na tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika djavi na kaa na xini ñaa vei yo'o.

1. ¿Aa ni kando iin to'on koo ni xino nia dja koo ni kanda ini ni ñaa ni kaa na?
2. ¿Aa ni chindee ñaa *signo puntuasion* ni kanda ini ni to'on?
3. ¿Aa va'a to'on ni kee choon ii ni tai ñaa?
4. ¿Ndi kia kaa ni xiin yu'u dja na nduvai to'on ni tai?

**Taa koo kani ka nduva ni tuti noo ndato'on na xi'in nayu
naka xika, taa tuku nia yo'o.**

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Kadji ni xi'in iin ti kata to'on ta kaa yoa kani oon tachia.

nam	nii	nana	noni	tina
ona	ño	koño	tiñi'i	tiño

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Ndikia iin no nda to'on ni nakadji ni xi'in ti kata?

Djana ni ndi kia koo ino kuu *letra*.

n

ñ

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Letra n xiix ñ kuu ña *letra* vei noo to'on yoo. *Letra* yo'o na'a ña na ka'a yoo ña, dja chi djiti yoo kana tachi ña. Noo taa na ñaa nadjaoon ña noo ñ china'a na djini *letra*, dja noo *n* koo ta'on ña.

Letra n, nani'i yoo ña noo kasa'a, noo me'in xii no ndi'i iin to'on.

Letra ñ, nani'i yoo ña noo kasa'a xii noo me'in iin to'on.

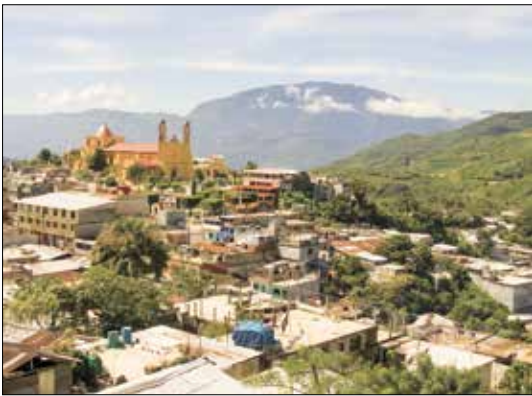
2. Taa ni kuu ñaa ni nana no *raya* nda tii.

3

Tuti mii ni dja djaku'a ni kai' ni xi'in taa ni

Noo vei ña ni kee ni nanduku ni 3 to'on xii *letra n* xii 2 ña neé *letra ñ* dja taa ni iin toón xii in ña.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

3. China'a ni xiin iin raya to'on koo ni taa va'a na.

Kiri nduu na

Sa io kua'a kuia, ii oo lo'o sa io ii taa sa'ao yuku xi'i a dji'i ra.

A'a ndee sa dako ra ko'o ra ka'ada ra tito. Ta a saa ra, sa io nduva a dji'i rá na kaa kava'a iin tioo va'a sa'a; djion ya'a vaa kuu kua'a.

Na taa va'a ni to'on ni nani ni koo ni sanda vaa.

Tuti mii ni dja djaku'a ni kai'i ni xi'in taa ni

Kiri nduu na

Sa io kua'a ___ kuia, ii ___ oo lo'o sa io ii ___ taa sa'a ___ o
yuku xi'i ___ a dji'i ra.

___ a'a ndee sa ___ dako ra ko'o ra ka'a ___ da ra tito. Ta ___
a saa ra, sa io nduva ___ a dji'i ra na kaa ___ kava'a iin ti
___ oo va'a sa'a ___ djion ya'a vaa kuu kua'a ___.

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

TUTI KA'AN ÑAA NDAYAI KUU ÑOO O NAYU ÑAA KUU KEI
NAA ÑOO DJE'E NA

Ña va'a sasa'a na, iin ña chinde ña naa ño'o dje'e na

Iin ña sasa'a va'a na na ño'o dje'e na
xi'io nde inia dja koo va'a deje oon

OMAR FLORES

Siudad de Mexiko,
kuu 31 yoo marso kuia 2016.

Va'a kasa'a na iin ndi kuu no taki
ndi kuu naa yuu, dja va'a kande
na dja koo ku'u na, chaka vi nda
ya'ai na ña'a ño'o dje'e kania kasa'a
va'a na ño'o dje'e na, na ni kaki xi
xi'i na dja chichi ña na.

To'on kio va'a ñaa kei na
ña'a chindeña nii kuni vida na;
kasa'a, va'a na, chindeña dja o
kuna o dje'e na taa noo kaki xii.

Taa sasa'a va'a ña'a, taa ño'o
dje'ea chindeña dja oo noo ta lee,
chindeña dja o kuu ta lee xi'in na
oo koo vee xii noo nii kaki xii.

Taa kuu na no'o dje'e na xii ki'io
kaki xi ne'e ta'a ña ki'io djaa na
mina xii ki'io sasa'a nana ño'o dje.
Na yo'o kuu kee na dja kasa'a va'a

Tezoatlán, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Rosaura:

Dje di'i lo'o, naa koo va'aon noo nakaon.

Nii tai noo dja ka'ai xion, ñaa kadji ini xi'l noo djana'a. Naa
djana'an kasana ndaa ñoo dja va'a ini naa. Xii na kati'ai tai
to'on, kio tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika yo'o. Saa nii
kati'ai tai firmi.

Ñaa Juana, koo nii saio tjaña kaiña ni taña, xion nii ndee ini
dja koin xiin naa djakua, naka yati Ve'e Tataa. Ona kundu'u
sa'a djakua saina, dja iin ndi'kui ndu'u, chi'indeta'a ndu'u dja inn
xikandu kuandu noo ña djanan asesores, dja ka'an tanina
to'on mia.

Taa kuio ndo'o mii, djion tani naa kadji inio ñaa saa tiai tai xi'in
kai. Taa naa kasao ve'e, kai noo iin ñaa nani kuento nani "Inaa
xi'in ra djini tai" kuento ñoo ndaa no tuti ni xio noo ndii nduu na
yafa. Mia kuaki nda vao kea toon kio saki yuu, chii luu ndao kaan
ña'a vei noa.

Kaa ndaa vachao mio, djani kana toon noo kee choon, chii djo ni
tao no iin tuti ni chindao noi, hee xaa, Norte, nano ndao kei taa
koo na yuu kua sano. Keo tata dja kano noo xi'in na kee choon
xio, dja koo dada taan ndoo xii mindo.

Kuu ndai ndao ini tatao sao kaan na.

Kaa dji ini ñaa nii ndato'i xio.

Estrella Velázquez Ortiz

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndinda to'on kia?

¿Ndei nadjaon iin iin to'on?

¿Ndei choon chokua iin to'on?

Chaa ñaa djaku'a ni 3

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ñaa kania ka ti'a ni:

- Kande'e nii ñaa ni nana dja ka'ai ni ta'ai tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni ñaa ku'u tii na dja kaa na'a ni sa'a ndekia ka'a tuti yo'o.
- Nani'i ni ña koni ka'a tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni ñaa ku'ue ku'u xiti na xii ka'a ni nde kee ña.
- Ka'ai nii to'on xi'i tachi ndaki mi ni dja ka'a kuu n nda'ai ini ni oo kadji ini ni.
- Taa ni, kande'e va'a ni xii ndu va'a ni tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.
- Na koni ni ña'a no iin ka'a tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni xii tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.
- Nakoni ni ndee choon kuu na tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni xii tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.
- Nani'i ni dja kee choon ni ki'io taa na dja ka'a ni ña saa iio saato'o ña'a xii naa yuu.

Kande'e ni ñaa ni naana noo tuti dja ka'i ni.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndee nani tuti nii xi'io ñaa *enfermera*?

¿Aa san ii ka'ai ni noo inga xiia tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni ñaa?

¿Ndee xia ke choon na tuti?

Nanduku ni noo tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni ñaa “Ku'ue ndo'o xiti na” xii kande'e ni ñaa ni naana yo'o.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Taa ni ichii xixi na yuu ta ichi xixi ndao ini na, ndei na, ni ichi yu'u na, yaa na xi'in djiti na; kuu tani kee ñaa ndee nduchi noo na xi'in djaana taa kuuyi na.

¿Ndia kia kania kee na dja o kuú na kuúe tii oo dja koo tiiña?

- Naa kata na nda'a na ta kuana kei na iin ñaa.
- Kania koo ve'e noo ko'o na tata na dja oo tata na noo tachi.
- Xi'in *kloro* ndoo xi'in natuu ini ve'e na.
- Koo na ta kui ni ndio.
- Naa oo koo yati na no io na kuú.

Tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni sa'a kue kuú tii

¿Aa saa na'a ni...?

Kue kuú tii kuu ñaa chaka sani ndii nii koyo xi'i ñaa yuu, ke'e djee ndo'o kua naa xi'io ñaa noo naa kualii xi'i naa sa'ano.

¿Ndikia kuu kue kuú tii?

Kuu ñaa naa nei tii na xi'i xitina.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Nde kia nde'e ni no ña ni nana kaa?

¿Nde kia ka'a ni nani'i ni noo iin iin ta'ai tuti ki'io ka'a ña nii nana ka?

Ka'ai ni tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni noo iin iin ta'ai ña dja ka'a ni ndekia kandaa ini ni, ka'ai ni ña ndidja ndee ke choo ni ña.

**Ka'a ni ki'io nii ka'ai ni noo tuti katano oni noo
kandodjo to'on xi'in ñoo ni.**

¿Dekia ni'i naa yuu na ndaa na mina dja koo ku'u na?

¿Nde va'ari ndaya'ai ña tao kuenda yoo noo ña kee ku'ue xiti
na xi'ia?

¿Nde kia kee nii taa nii ichi ta'ai ini iin naa yuu?

Dja nakita'a ni to'o xii inga to'o dja ka'a ña ndaa.

Djakuidjo taa kuii
kuu iin

Taa koo nakatai ña'a
saasa'ai kuu iin

Ñaa koo tii na kuu iin

ki'io ndo'o na taa
ku'u na.

ñaa kee na dja koo
ku'u na.

ñaa kee dja ku'u na.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

**Noo nono yo'o na taoni ñaa tuti katano oni noo
kandodjo to'on xi'in ñoo ni ki'io nii xini ni
oo nii ka'ai na.**

Taa ni ña'a nato'o na.

¿Sa'a ndekia nii ka'a ña?

¿Nde kia kuu iin noo ña xi'i ña nii ka'ai ni?

¿Nde kia chaka kuu kane'e ña?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Iin **tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ni ñoo ni** ka'a sa'a iin ña'a, ñaa koni ñaa kuu ka'a sa'a iin ña'a naa ya'ai noo ndi'i kuu na yuu noo to'o vaa oon xii kaon.

Noo tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni dja nani'i ni:

- **Iin noo kasa'a ña.** Ta'ai yo'o ne'e ña nii nana, ña'a natao na xii iin to'o sa'a ñaa ka'a ña.
- **Kuu nii kuu ña xxi kuu ta'ai ña.** Ini ndasa to'o noo iin iin ta'ai iio yiko dja iin iin ña ka'a sa'a iin ña'a.
- **Ta'ai noo ndi'i.** Kuu ñaa ta'ai nda sata dja ne'e ña ndekia kee nao o ka'a sa'a ndei koo na na konina naa kana'a na chaka.

**Ka'ai va'a tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni
“Ku'ue ndo'o xiti na” dja ka'a aa jaa oo o'oon noo iin iin to'o.**

To'on	Jaa	O'oon
Nii nana ña'a noo ña.		
Na tanda'a no iin iin ta'ai.		
Kuu iin tuti ka'a sa'a iin ña'a.		
Kuu iin to'o ña'a saa lo'o.		
Kuu ña ka'a sa'a ñaa ne'e ña no to'o.		

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on

1. Ka'ai to'o yo'o ki'io xikana.

Kuu nda'ai.

- Koo nani'i ña.
- Kaa vei naa.

Kadji ini.

- Saa nii kasaa djai.
- ¿Ndeki'io ndei nii?

Nakani ini djaoka to'o dja ka'a ni ña noo uu *modo*.

Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on tuti yo'o.

Chindee mii ni noo ña'a vei yo'o dja djakuani ka'i ni.

- Ka'ai mii ni dja ka'ai tadjì ni.
- Kande'e sa'a ndekia ndaya'ai chaka xii nakoni dekiã ndo'o na taa tuti.
- Ka'ai ku'u ndee tuti xii ke nduu dja ka'i nii xii tachi nde ni.

Prinsipito (Ta'ai: Nani'i ta'a na xii ndikui)

...Nii ka'a ndikiu xii prinsipito—. Iin kuu oon va noo taki: sa'ani tiiño dja naa yuu sa'ani yu'u. Ndi'i dja tiiño kuu iin noo dja ndi'i kuu naa yuu kuu iin kuu. Choo ñoo, kadjusa cha vai. Tidjo naa naki'io yu'u kandakao, ki'io taki koo va'a chaka.

Kaa na'ai ki'io ka'a na xika djaoka na dja koo ko'oi kaka dje'ei cho'oi. Sa'a mio, dja, kee ñaa kanai cho'oi; ki'io yaa kakuña. Dja, aa ¿sande'eon ño'o kaa tirio? Koo seii y'u pan dja koo choo kuui tirio, ño'o tirio koo ña'a ka'a xi'i yu'u. ¡Ñaa nda'ai nda'a kuu ña!

Jaa yo'o iio idji djini kuua. Dja naa kandakao yu'u, jña luu nda'ava kaa kuu ña!, chií ño'o tirio djandusa inia idji djini kuua yo'o, dja koni ki'io ka'a tachi tei ñaa...

Naa ni kava'a to'on yo'o: De Saint-Exupery, A. (1996).
El principito. (4ª edición). México: Editores Mexicanos Unidos: 74-75.

Naa to'o ni xi'i naa yuu ni sei djo'o ña.

¿Sa'a nde kia ka'a tuti nii taa na ka?

¿Sa'a nde yoo ka'a ña?

¿Nde ki'io nakani ini ni ndi'i to'o ka?

Ndukoi nakani ini ñaa ni ka'i.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndeki'ia nii nakani inira nii taa nii ka'a nii?

¿Nii kandee ni ka'a ni ñaa nda'a ya'ai ka tuti nii taa na kaa?

2. Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Xii tachi ndaki mii ni, naa, xi'io nii iin tachi kuu ki'io ndo'o na nii taa ña ka'ai ni, naa kee ki'io va'a ni ki'io kuu ñaa nakani na, taa tii *letra* ñaa ndo'o na dja naa ne'eo ichi *signo puntuación*, dja kaa nde ni naa kuei djo'o va'a naa yuu ni.

3. Ñaa kuu kee ni dja kee nduu ni na ku'a ni Ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on iin tuti.

Ka'i ni to'on 19, “Tina xii ti yo'o”, noo Tuti dja djaku'a ini ka'i ni, ta kenduni ka'i ñuchi ni.

Chinde ni mi ni xii ñaa ka'a yo'o dja djaku'a ni ka'i ni.

- Ka'ai tadji ni tuti nii taa na yo'o dja nakoni ni ña'a ndo'o naa ka'a sa'a noo tuti ka.
- Ka'a va'a ni to'o kaa naa dja ku'ua ni ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa.
- Dja naa ka'ai vii chaka ni, katuu cha dja koo tadji too na nii xini ni iin koma, iin *punto*, *punto suspensivo* xii *guion*.
- Ka'ai va'a ñaa ka'a taa nato'o na, taa nii kaa yu'u na xii taa nii yu'u na.
- Nduu saa va'a ini ni kuu tuti nii taa na, tuti noo ka'ai ni xii naa yuu nii taa ña xii ndeyo nii nataa ña inga to'o. Ndaa ya'ai nda ka'a na ña yo'o taa komani kasa'a ka'ai ni.

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

To'o saa noo naa tata xii nana

Naa ne'e choo ve'e djaku'ua na, nii kava'a na iin tuti dja xikana ña'a noo taa Presidente Munisipal, dja naa nduu va'a na noo tata na.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

- ¿Nde kaa tuti taa na yuu ne'e choo?
- ¿Nde nani ña?
- ¿Nde choo kuu na tuti yo'o?
- ¿Nde oon kuu kee choo na tuti yo'o?

Ka'ai ni to'o tandaa noo cuadro ka xi'i noo tuti no djana'a na ka.

Sa'a ñaa
ka'a

Tezoatlán, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Sa'a ñaa ka'a: Chií nde ña na xii ña'a kava'a na ña'a.

Lic. Raúl Gutiérrez Cervantes
Presidente municipal
Tezoatlán, Oaxaca
Ñaa ka'a

Nde oon xii
noo ni taa
na ña

Kuu na noo
na nii taa na
xii choo
ne'e na

Xii tuti yo'o dja ka'a ndu'u xii ni dja kaka ndu'u ña'a dja kava'a nduu 27 noo tata na noo ñoo Alumbres, da'a kee choon ndu'u xii. Ña'a xika ndu'u ku: 10 miyar ndo'o, 15 **tonelada** variya, 60 **tonelada** semento, 40 **tonelada de** kalidra, 30 kamion ñootii y 25 noo tata na. Ña kava'a ndu'u yo'o kuu ñaa ndaya'i nda'a chií chindee ña naa noo ku'ue noo ñoo, dja naa kande'i va'a ka naa.

To'o noo
xikana
ña'a

Naa kandati ndu'u chiin dee ña ni dja kanda ini ni ña'a ndo'o ndu'u, dja naa ka'a ndu'u ña kechoo va'a ndu'u ña'a; dja na komani dja kii ni kande'e ni noo ke choo ndu'u.

Ka'a ndios
xii kuu na
ni taa ña

Naa kaa ndati ndu'u ña'a ka'a ni, naa koo va'a ni.

Ka'a na
Naa ne'e choo ñoo

Djaa nii noo nii ka'i ni dja taa ni ña'a nato'o na.

¿Nde kaa to'o ne'e ta'ai to'o noo xika na kaa?

¿Ndekia ka'a noo sa'a ñaa ka'a?

¿Nde kuu to'o ne'e kuu na noo na nii taa na xii choo ne'e na?

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni to'on yo'o.

Aa ndusaa ini ni...

Tuti **Xikani ña'an xinñoo ni noo na nee choon** dja xika na ña'a noo na, ka'a n ande va'a ri kava'a na tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.

Tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na ne'e ta'ai yo'o:

1. Nde oon xii noo ni taa na ña: Ka'a ña noo kuu xia xii kuu ni taa na tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.

2. Sa'a ñaa ka'a: Kuu ñaa ka'a sa'a ndekia xika na.

3. Kuu na noo na nii taa na xii choo ne'e na: Kuu naa yuu oo naa ne'e choo noo naa nii taa na tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.

4. To'o noo xikana ña'a: Kuu noo ka'a n ande va'ari dja kava'a na tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na; taa naa taa ni ña kuu chiinde ni mii ni xi'i ña nato'o yo'o: ¿ndekia kaka ni?, ¿nde choo?, dja ¿nde va'ari?, ¿ndekia ni'i ni?

5. Ka'a ndios xii kuu na ni taa ña: Kuu ta'ai noo nii taa na iin to'o ño'o dja ko'o na dja taa na kuu xii *firma* na nii taa tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.

Taa ni ta'ai komani noo tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Tezoatlán, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Sa'a ñaa ka'a: Chií nde ña na xii ña'a kava'a na ña'a.

Lic. Raúl Gutiérrez Cervantes
Presidente municipal
Tezoatlán, Oaxaca
Ñaa ka'a

Xii tuti yo'o dja ka'a ndu'u xii ni dja kaka ndu'u ña'a dja kava'a ndu'u 27 noo tata na noo ñoo Alumbres, da'a kee choon ndu'u xii. Ña'a xika ndu'u ku: 10 miyar ndo'o, 15 **tonelada** variya, 60 **tonelada** semento, 40 **tonelada de** kalidra, 30 kamion ñootii y 25 noo tata na. Ña kava'a ndu'u yo'o kuu ñaa ndaya'i nda'a chií chindee ña naa noo ku'ue noo ñoo, dja naa kande'i va'a ka naa.

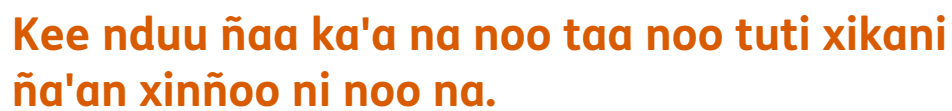
Naa kandati ndu'u chiin dee ña ni dja kanda ini ni ña'a ndo'o ndu'u, dja naa ka'a ndu'u ña kechoo va'a ndu'u ña'a; dja na komani dja kii ni kande'e ni noo ke choo ndu'u.

Naa kaa ndati ndu'u ña'a ka'a ni, naa koo va'a ni.

Ka'a na
Naa ne'e choo ñoo

Nde oon xii
noo ni taa
na ña

Kuu na noo
na nii taa na
xii choo
ne'e na

Dja ñaa ka'a ni no tuti xika ni kee yiko ña'a kaka ni, choo ñoo taa ni ña noo cuadro yiko yo'o.

To'on ndaya'i	Djaoka to'on djaxino to'on ndaya'i
1	
2	
3	

Noo ta'ai yo'o taa ni ña nakani ini ndaa ya'ai xi'i ñaa
nakani ini dja koo va ña ndaa ya'ai.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Taa nii iin tuti noo xikani ña'an xinñoo ni noo na.

Koo nandodjo ni ndi'i kuu ña kania kaa ne'e iin tuti noo xikani ña'an xinñoo ni noo na.

Ndiko kande'e ni tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na nee choon.

Noo tuti xikani ña'an xinñoo ni noo na chíí na'a to'o xika na.

To'on kania kanea:

- ¿Aa nea kuu xiin no ni taa na?
- ¿Aa nea kuu noo naa ni taa na?

- ¿Aa nea kuu naa nii taa ña?
- ¿Kaa sa'a ña xii iin to'o ño'o noo na noo naa ni taa na?
- ¿Aa nea no kaa na kua ñaa koni na ndato'on na?
- ¿Aa nea no ni djandi na ñaa nato'o na xii iin to'on ndios?
- ¿Aa nea na nii taa ña?

To'on kania ni taa na:

- ¿Aa ne'e tuti iin nii kuu ña nakani ini na?
- ¿Aa va'a to'on ne'e ña dja ka'i na noo naa ni taa na na?
- ¿Aa ne'e ta'an ñaa nakani ini na xii choon nii taa na tuti?
- ¿Iin iin ta'a tuti ka'a vii ña xii ña nakani ini na nda ya'ai xi'i ña kava'a ña dja kanda va'a ini na xikani ña'an xinño ni noo na?

To'on kio ni taa na:

Aa ni kee choon na mayuskula:

- Noo ni taa na kuu nayu xi'i kuu ñoo.
- Noo ni kasa'a iinn to'on.
- Noo ni ndi'i to'on xi'in iin *punto seguido*.

Nii kee choon ni signo puntuasion:

- Ni kee choon ni *punto seguido*.
- Ni kee choon ni *punto final*.
- Ni kee choon ni *koma*.

- ¿Aa ni kando iin to'on koo ni xino nia dja koo ni kanda ini ni ñaa ni kaa na?
- ¿Aa ni chindee ñaa signo puntuasion ni kanda ini ni to'on?
- ¿Aa va'a to'on ni kee choon ii ni tai ñaa?
- ¿Ndi kia kaa ni xiin yu'u dja na nduvai to'on ni tai?

Naa komani dja naa ta'aa va'a tuti xikani ña'an xinñoo ni
noo na nee choon, naa taa tuku ña yo'o.

Ndikoo ni nakani ini ni to'on mii ni

1. Ka'ai nii to'o' yo'o dja china'a ni tii ña ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu.

kuiika	yaa	o'oon
ño	yoo	yuu
peiin	ku'a ri	nonii
la'oo	itaa	viko
djidji	tiikoo	ve'e
cheli	sa'a	ma'a
xoo	ndigue'i	ndiki
	mbelo	

Chi'i na'a tii to'on va'a.

To'on oo ta'ai to'on noo ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu:

- a) noo to'o ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu.
- ch) sata to'o ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu.
- d) me'ei to'o ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu.

To'on oo ta'ai to'on ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu taa na

- a) xika noo to'o ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu.
 ch) ne'e ta'a ña xii to'o ka'a ñaa kuu ña ña'a iin na yuu

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Noo to'on ni, ñaa ka'an ñaa komi yoo iin ña'a kuu: ii, on, ra, ña, aa, mia, yoo, ndo y na dja dji'a kee choon ña.

	Na yuu	Ña'a na
Iin na yuu	Yu'u	ii
	Yo'o	on
	Taa ka	ra
	Ñaa ka	ña
Ku'an na yuu	Yoo	1. aa
		2. mia
		3. yoo
		4. ndu'u
	Ndo'oo	ndo
	Na kaa	na

Ta'i: ii, on, ra, ña, aa, mia, yoo, ndu'u, ndo xiin na, ka'a ña ña komi na iin ña'a dja kee choon ña na komi na yuu iin ña'a. Taa naña naa nii ndi'i iin to'on, ki'io: ve'e ii, noo ve'e xii ii ka'a ña ñaa komi iin na yuu ku ña.

To'on ka'a komi na iin ña'a dja ku'a djii va ña noo to'on kuu ña'a komi na.

To'on ka'a komi na iin ña'a dja ku'a ña djiin to'on. Naa ku'a kuu ñaa komina dja sata to'on komi na, dja taa na **ku'a** sata to'on komi na dja djii ku'ua ña, ki'io: ku'a ve'e ii.

2. Taa nii kuu to'o xii ii, oon, naa, mia, ndu'u, komi.

- a) Ndu'u nii kaki Oaxaca tidjo de'e _____ nii kaki Chiapa.
- ch) Yu'u ka'ai dja taa ii to'on ii tidjo tata _____ koo.
- d) Kamión _____ kana kaa 8 na'a.
- e) Nana ii xi'io no'ni kasa'a tiiño _____.
- nd) Djito ii Joel iio ve'e _____ yati yuta.
- i) _____ nani Pinto.

Ka'ai to'o yo'o dja ka'a va'a. kaande'e ni ña sa ni kee na.

1. Komi iin tina ii.	1. Kiti yo'o kuu tina ii.
2. Komi oon iin tina.	2.
3. Komi taa kaa iin tina.	3.
4. Komi ñaa kaa iin tina.	4.

5. Komi ndu'u iin tina.	5.
6. Komi ndo'o iin tina.	6.
7. Komi naa kaa iin tina.	7.

3. Ka'ai ni tuti nii taa na yo'o dja nani'i ni to'o koo nda va'a.

Kuu **ndu'u** ku Mirna, naa yo'o kuu na v'e **ii**. Yu'u koni nda'ai tata **na**. Kuu na ku Carmen xii Joel.

Iio iin ñani ii xii iin ki'io ii, kuu **na** ku Omar xii kuu **on** ku Elisa. Iio iin tina ii, kuu **on** ku Mancha. Ñaa kato chaka **ii** kasa'a **ii** kuu ndeii tiiño.

Taa to'o va'a noo tuti yo'o.

Kuu _____ ku Mirna, naa yo'o kuu na ve'e _____.

Yu'u koni nda'ai tata _____. Kuu na ku Carmen xii Joel.

Iio iin ñani ii xii iin ki'io ii, kuu _____ ku Omar xii kuu _____ ku Elisa. Iio iin tina ii, kuu _____ ku Mancha. Ñaa kato chaka _____ kasa'a _____ kuu ndeii tiiño.

Chidjao ta'a ni to'on dja ka'a ni ñaa ka'a.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Tezoatlán, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Sa'a ñaa ka'a: Chií nde ña na xii ña'a kava'a na ña'a.

Lic. Raúl Gutiérrez Cervantes
Presidente municipal
Tezoatlán, Oaxaca
Ñaa ka'a

Xii tuti yo'o dja ka'a ndu'u xii ni dja kaka ndu'u ña'a dja kava'a nduu 27 noo tata na noo ñoo Alumbres, da'a kee choon ndu'u xii. Ña'a xika ndu'u ku: 10 miyar ndo'o, 15 **tonelada** variya, 60 **tonelada** semento, 40 **tonelada de** kalidra, 30 kamion ñootii y 25 noo tata na. Ña kava'a ndu'u yo'o kuu ñaa ndaya'i nda'a chií chindee ña naa noo ku'ue noo ñoo, dja naa kande'i va'a ka naa.

Naa kandati ndu'u chiin dee ña ni dja kanda ini ni ña'a ndo'o ndu'u, dja naa ka'a ndu'u ña kechoo va'a ndu'u ña'a; dja na komani dja kii ni kande'e ni noo ke choo ndu'u.

Naa kaa ndati ndu'u ña'a ka'a ni, naa koo va'a ni.

Ka'a na

Naa ne'e choo ñoo

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Taa ni ichii xixi na yuu ta ichi xixi ndao ini na, ndei na, ni ichi yu'u na, yaa na xi'in djiti na; kuu tani kee ñaa ndee nduchi noo na xi'in djaana taa kuuyi na.

¿Ndia kia kania kee na dja o kuú na kuúe tii oo dja koo tiiña?

- Naa kata na nda'a na ta kuana kei na iin ñaa.
- Kania koo ve'e noo ko'o na tata na dja oo tata na noo tachi.
- Xi'in *kloro* ndoo xi'in natuu ini ve'e na.
- Koo na ta kui ni ndio.
- Naa oo koo yati na no io na kuú.

Tuti katano oni
 noo kandodjo
 to'on xi'in ñoo ni
 sa'a kue kuú tii

¿Aa saa na'a ni...?

Kue kuú tii kuu ñaa chaka sani ndii nii koyo xi'i ñaa yuu, ke'e djee ndo'o kua naa xi'io ñaa noo naa kualii xi'i naa sa'ano.

¿Ndikia kuu kue kuú tii?

Kuu ñaa naa nei tii na xi'i xitina.

Ka'an ni ñaa ni kandaa ini ni.

¿Ndee tuti kuu ña?

¿Ndei nadjaon iin iin to'o?

¿Nde choon kuu yoo iin iin to'on yo'o?

Ndikoi kande'i ndikia ni kati'ai

Tuti mii ni dja djaku'a ni kai'i ni xi'in taa ni

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni dja kee ni ña ni taa na.

Taa ni *numero* noo *paréntesis* ki'io kuu tuti ka'ai ni.

1. Tuti katano
oni noo
kandodjo
to'on xi'in
ñoó ni

2. Xikani ña'an
xinñoó ni noo
na nee choon

3. Tuti noo
ndato'on na
xi'in nayu
naka xika

Tezoatlan, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Rosaura:

Dje di'i lo'o, naa koo va'aon noo nakaon.

Nii tai noo dja ka'ai xion, ñaa kadji ini xi'l noo djana'a. Naa djana'an kasana ndaa ñoo dja va'a ini naa. Xii na kati'ai tai to'on, kio tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika yo'o. Saa nii kati'ai tai firmái.

Ñaa Juana, koo nii saio tiaña kaiña ni taaña, xion nii ndee ini dja koin xiin naa djakua, nakaa yati Ve'e Tataa. Ona kunduu sa'a djakua saini, dja iin ndi'ikui ndu'u, chi'indeta'a ndu'u dja inn xikandu kuandu noo ña djanan asesores, dja ka'an tanina to'on mia.

Taa kuio ndo'o mii, djion tani naa kadji inio ñaa saa tiaí tai xi'in kai. Taa naa kasao ve'e, kai noo iin ñaa nani kuento nani "Inaa xi'in ra djini tai" kuento ñoo ndaa no tuti ni xio noo ndii nduu na yata. Mia kuaki nda vao kea toon kio saki yuu, chii luu ndao kaan ñaa vei noa.

Kaa ndaa vachao mio, djani kana toon noo kee choon, chii djio ni tao no iin tuti ni chindao noi, ñee xaa, Norte, nano ndao kei taa koo na yuu kua sano. Keo tata dja kano noo xi'in na kee choon xio, dja koo dada taan ndoo xii mindo.

Kuu ndai ndao ini tatao sao kaan na.

Kaa djii ini ñaa nii ndatoi xio.

Estrella Velázquez Ortiz

Tezoatlán, Oax., kuu 23 enero kuia 2021.

Sa'a ñaa ka'a: Chií nde ña na xi'i ña'a kava'a na ña'a.

Lic. Raúl Gutiérrez Cervantes
Presidente municipal
Tezoatlán, Oaxaca
Ñaa ka'a

Xii tuti yo'o dja ka'a ndu'u xii ni dja kaka ndu'u ña'a dja kava'a nduu 27 noo tata na noo ñoo Alumbres, da'a kee choon ndu'u xi'i. Ña'a xika ndu'u ku: 10 miyar ndo'o, 15 **tonelada** variya, 60 **tonelada** semento, 40 **tonelada de** kalidra, 30 kamion ñootii y 25 noo tata na. Ña kava'a ndu'u yo'o kuu ñaa ndaya'i nda'a chií chindee ña naa noo ku'ue noo ñoo, dja naa kande'i va'a ka naa.

Naa kandati ndu'u chiin dee ña ni dja kanda ini ni ña'a ndo'o ndu'u, dja naa ka'a ndu'u ña kechoo va'a ndu'u ña'a; dja na komani dja kii ni kande'e ni noo ke choo ndu'u.

Naa kaa ndati ndu'u ña'a ka'a ni, naa koo va'a ni.

Ka'a na
 Naa ne'e choo ñoo

¿Aa ni sa'a na'a ni...?

Taa ni ichii xixi na yuu ta ichi xixi ndao ini na, ndei na, ni ichi yu'u na, yaa na xi'in djiti na; kuu tani kee ñaa ndee nduchi noo na xi'in djaana taa kuuyi na.

¿Ndia kía kania kee na dja o kuú na kuúe tii oo dja koo tiiña?

- Naa kata na nda'a na ta kuana kei na iin ñaa.
- Kania koo ve'e noo ko'o na tata na dja oo tata na noo tachi.
- Xi'in *kloro* ndoo xi'in natuu ini ve'e na.
- Koo na ta kui ni ndio.
- Naa oo koo yati na no io na kuú.

Tuti katano oni noo kandodjo to'on xi'in ñoo ni sa'a kue kuú tii

¿Aa saa na'a ni...?

Kue kuú tii kuu ñaa chaka sani ndii nii koyo xi'i ñaa yuu, ke'e djee ndo'o kua naa xi'io ñaa noo naa kualii xi'i naa sa'ano.

¿Ndikía kuu kue kuú tii?

Kuu ñaa naa nei tii na xi'i xitina.

**Dja ki'i ta'a xii iin raya kuu tuti xii ña ka'a ki'io kania
koo ña.**

Ñaa nakani saa in
to'on

Ka'an ñaa ndayai
kuu ñoo o nayu

Tuti ka'an saa in
ña'an kuyai

Tuti ka'a sa'a ñaa nii
kuu saa dja nanduku
na yuu ña.

Tuti kee chol dja dja
ka na'a na, ka'a oo
ka'a na sa'a iin ña'a
dja naa katoo
chaka na.

Tuti k'a sa'a iin ña'a
dja vii xii lu'u
ka'a ña.

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

Ka'i ni xi'in dja kande'e va'a ni tuti yo'o.

Panadería El amigo

Na kii ni dja kei ni pan va'a sa'a noo nii kuu yo'o.

- **Pan ñaa vidji \$3.50 iin ña.**
- **Panke \$10.00 iin ña.**
- **Boliyo \$1.00 iin ña.**

Sono ndu lunes nda savado nda kaa 8:00 na'a nda kaa 6.00 saini.

Va'a djiko ndu'u noo ni no djikondú keei Corregidora, Numero 15, ñoo El Rinkon.

Chii na'a ñaa ka'a va'a noo ña nato'o na.

1. ¿Ndekia djikona noo na yuu?

a) Pan

ch) Keso

d) Koño

2. ¿Ndei kuu xiia noo djikona?

a) Orisaba

ch) El Rinkon

d) San Santiago

3. ¿Nde nani kuu *negocio*?

a) El amigo

ch) Doña Martha

d) Don Fransisko

4. ¿Ndii dja ya'ai *panque*?

a) 3.50

ch) 5.00

d) 10.00

5. ¿Nde kuu djiko na?

a) Lunis nda
jueves

ch) Lunis nda savado

d) Lunis nda domingo

Ka'ai va'a ni to'on dja ndu va'a ña

1. Nd_____

2. Nd_____

3. Ñi'in

4. Nd_____

5. T_____

Taa oni to'o xii to'o nii taa ni aata ka.

1. _____

2. _____

3. _____

Taa ni ña na'a n oo ñ noo to'o yo'o.

1. ___oño	6. ___onii
2. Ña___i	7. ___oo
3. Ko___o	8. ___ama
4. Ño'o___	9. Na___a
5. ___iñi	10. ___ioon

Taa oni to'o noo kee choo ni ña na'a to'o nii taa ni oo ña na'a oon va.

1. _____

2. _____

3. _____

Tuti mii ni dja djaku'a ni ka'i ni xi'in taa ni

188

Kuu na yuu kualii xi'in na yuu yaata

Apeyido tãta na

Apeyido ndãna na

Kuu

Chinaan ni xiin iin chaa ñaa djaku'a ni ñaa ni djandii vaa ni noo ndidja chaa ñaa djaku'a ni.

RFE o CURP:

In tu'u ñaa mia kani katia ni 1

Saa kee ni ñaa kande'e ni xi'in ka'i ni lu'u dja kanda ini ni sa'a ndikia kaa to'on.

Saa na ni'i ni noo ka'i ni ñaa ndayai chaka no to'on.

Saa kasaa ni kee ni ñaa ñuchi ka'i ni dja kanda ini ni ñaa koni kaa to'on.

Saa na ni'i ni ndei tei kee choon ñaa noo to'on.

Saa kee ni ndii ñaa yo'o noo kuani taa ni: nakani ini nde kee ni iin ña'a, taa ni dja nduu va'a ni iin to'on.

Saa nani'i ni ndiki'io taa na to'on.

Xioi to'on ii ñaa ni ndii via In tu'u ñaa ni katia ni

Ka'an ndei kuu kia viti: _____

Kuu xi'in firma naa yuu ni djana'an

In tu'u ñaa mia kani katia ni 2

Saa nani'i na to'o nda'a noo tuti yo'o.

Saa taa na ñaa nakani ini na kana ña na ki'io xini na.

Saa ka'ai na xii tachi ndaki mi na.

Saa na ni'i ni ndei tei kee choon ñaa noo to'on.

Saa kee ni ndii ñaa yo'o noo kuani taa ni: nakani ini nde kee ni iin ña'a, taa ni dja nduu va'a ni iin to'on.

Saa nani'i ni ndiki'io taa na to'on.

Xioi to'on ii ñaa ni ndii via In tu'u ñaa ni katia ni

Ka'an ndei kuu kia viti: _____

Kuu xi'in firma naa yuu ni djana'an

Ñaa djanaa na noo na yuu ñoo mia

Ka'i taa tai to'on mi.
To'on savi nino 3

Tuti noo chi kodjo'on ndikio kati'a ni
Kandodjo ndei saku noo ni kena

¿Ndi kuu ñaa ni kati'ai?

¿Ndei choon choonkui ñaa?

Firma na yuu kuuli xi'in na yuu yaata

Ñaa ka'a sa'a ñaa ni kee na

Nde oon: _____

Kuu xi'in firma naa yuu ni kea

Noo ni taa na ña: _____

Ñaa djanca na noo na yuu ñoo mia

Noo tuti yo'o na ni'in ni ña'a chindeña dja kati'a ni ka'i ni xi'in taa ni noo ni to'on tuti noo ndato'on na xi'in nayu naka xika, tuti nee in to'on ni'i na yuu koo io, tuti kasto'on xi'in xii tuti noo ni taa na xi'in ni nataona saa in ñaa ndayai. Taa ni kanda ini ni to'on kio taa ni tuti xi'in ndei cho'on va'a, xi'in ñoo ni kati'a va ni ndiyiko ni nda ña'a kuu ñoo ni, kati'a ni ndiyiko ni ndi nda mii ni tuti o nda ka ñaa ndo'o mii ni o na ve'e ni.

To'on kio kee ni ña'a vei noo tuti yo'o kandaa taa ni ini ni chaka ña'a sa'a to'on savi nino 3.

Ñoo ndani ka'an ndu'u xi'in kua'a ña'a kati'a ni noo ndi'i tuti yo'o.

En este material encontrará actividades que le ayudarán a poner en práctica sus habilidades para leer y escribir diferentes tipos de texto, como cartas, recados, avisos o carteles. Al reconocer cómo están escritos los textos y para qué se utilizan, usted obtendrá los conocimientos básicos para resolver una situación que se presente en su comunidad, realizar un trámite importante o tomar una decisión personal o familiar.

Al realizar las actividades, también podrá conocer algunas características de la escritura de la lengua mixteco Baja 3.

Lo invitamos a que descubra todo lo que puede aprender con los materiales de este módulo.

GOBIERNO DE
MÉXICO

EDUCACIÓN

SECRETARÍA DE EDUCACIÓN PÚBLICA

INSTITUTO
NACIONAL PARA
LA EDUCACIÓN
DE LOS ADULTOS

DISTRIBUCIÓN GRATUITA
ÑAA NA DJASA OONA